

(S)

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 27 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas), Gedimino Sagačio (pranešėjas) ir Egidijos Tamošiūnienės, sekretoriaujant posėdžių sekretorei Vilmai Aidukaitei, dalyvaujant ieškovės akcinės bendrovės „Šiaulių energija“ atstovui advokatui Deividui Poškai, atsakovės akcinės bendrovės LITGRID atstovams: advokatui Valentinui Mikelėnui, advokatei Jurgitai Šamrickienei, Anai Daukšienei, atsakovės akcinės bendrovės „Energijos skirstymo operatorius“ atstovei Olgai Malachnovič, trečiojo asmens akcinės draudimo bendrovės „Compensa Vienna Insurance Group“ atstovui advokatui Lukui Vitauskui, teismo posėdyje kasacine žodinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės akcinės bendrovės LITGRID kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. kovo 24 d. nutarties (nutartyje klaidingai nurodyta 2021 m. kovo 24 d.) peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės akcinės bendrovės „Šiaulių energija“ ieškinį atsakovėms akcinei bendrovei „Energijos skirstymo operatorius“ ir akcinei bendrovei LITGRID, dalyvaujant trečiajam asmeniui akcinei draudimo bendrovei „Compensa Vienna Insurance Group“, dėl nuostolių atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių oficialiuosius rašytinius įrodymus, sutartinės ir deliktinės atsakomybės atribojimą, negautų pajamų, kaip nuostolių, atlyginimą, kreditoriaus kaltę, atlygintinų nuostolių mažinimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė AB „Šiaulių energija“ (toliau – ir ieškovė) prašė priteisti solidariai iš atsakovių AB „Energijos skirstymo operatorius“ (toliau – ir atsakovė ESO, ESO) ir AB LITGRID (toliau – ir atsakovė LITGRID, LITGRID) 1 272 075,59 Eur nuostolių atlyginimo ir 6 proc. procesines palūkanas nuo 1 272 075,59 Eur sumos nuo ieškinio pateikimo teismui dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo dienos.
3. Ieškovė nurodė, kad pagrindinė jos veikla yra šilumos energijos gamyba, centralizuotai tiekiant ją šildymui ir karšto vandens ruošimui, bei elektros energijos gamyba. 2012 m. vasario 1 d. ieškovė su atsakove ESO sudarė elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį, jos pagrindu ieškovė elektrinėje gamina elektros energiją ir ją tiekia atsakovei ESO. Šios sutarties pagrindu visi ieškovės įrenginiai yra prijungti prie atsakovės ESO elektros tinklų ir netiesiogiai – ir prie atsakovės LITGRID valdomų tinklų.
4. 2019 m. kovo 25 d. apie 20 val. 30 min. ieškovės valdomoje elektrinėje įvyko avarija (toliau – ir Avarija), kurios metu buvo sugadintas elektrinėje sumontuotas trifazis sinchroninis generatorius HTM 110 C04 (toliau – ir Generatorius). Avarija įvyko dėl trumpojo jungimo atsakovės LITGRID tinkle. Dėl trumpojo jungimo atsiradęs viršįtampis buvo perduotas per atsakovės ESO ir ieškovės valdomus tinklus ir nulėmė Generatoriaus gedimą.
5. Ieškovė patyrė žalą dėl ESO ir LITGRID priklausančių didesnio pavojaus šaltinių (elektros įrenginių), todėl ESO ir LITGRID privalo ieškovei solidariai atlyginti patirtus nuostolius Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.270 straipsnio pagrindu.
6. Ieškovė dėl Avarijos patyrė 1 302 075,59 Eur nuostolių (334 467 Eur Generatoriaus remonto išlaidų; 148 419,53 Eur nuostolių, susijusių su elektros energijos įsigijimu; 819 189,06 Eur negauto pelno dėl nepagamintos ir vartotojams nepateiktos elektros energijos). 2020 m. sausio 2 d. draudikui išmokėjus ieškovei 30 000 Eur draudimo išmoką, ieškovės nuostoliai sudaro 1 272 075,59 Eur.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

7. Vilniaus apygardos teismas 2021 m. balandžio 6 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies: priteisė ieškovei AB „Šiaulių energija“ iš atsakovės AB LITGRID 589 598,27 Eur nuostolių bei 6 proc. metines palūkanas nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme dienos 2020 m. kovo 12 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
8. Teismas nurodė, kad 2012 m. vasario 1 d. ieškovė su atsakove ESO sudarė elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį (Sutartis Nr. 1), jos pagrindu ieškovė elektrinėje gamina elektros energiją ir ją tiekia atsakovei ESO. Sutarties Nr. 1 pagrindu visi ieškovės įrenginiai yra prijungti prie atsakovės ESO elektros tinklų, kartu ir netiesiogiai – ir prie LITGRID valdomų tinklų. 2012 m. birželio 13 d. sudarė Elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartį (Sutartis Nr. 2), jos pagrindu ieškovė į atsakovės ESO skirstomąjį tinklą patiekia pagamintą elektros energiją, o atsakovė ESO už patiektą elektros energiją sumoka.
9. 2019 m. kovo 25 d. apie 20 val. 30 min. ieškovės valdomoje Šiaulių termofikacinėje elektrinėje įvyko Avarija ir buvo sugadintas trifazis sinchroninis generatorius HTM 110 C04. Tuo pačiu metu įvyko avarija ir atsakovės LITGRID tinkle. Visi ieškovės įrenginiai yra tiesiogiai prijungti prie ESO elektros tinklų, kartu ir netiesiogiai – ir prie LITGRID valdomų tinklų.
10. Vadovaujantis energetikos ministro 2010 m. kovo 5 d. įsakymu [Nr. 1-80](#) patvirtintais Energetikos įrenginių avarijų ir sutrikimų tyrimo ir apskaitos nuostatais (toliau – ir Nuostatai), Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – ir VERT) pirmininko 2019 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. O1E-149 buvo sudaryta Avarijos tyrimo komisija (toliau – Komisija). 2019 m. rugsėjo 25 d. Komisija parengė AB „Šiaulių

energija“ elektrinėje įvykusios avarijos tyrimo aktą Nr. 12IP-2 (toliau – ir Tyrimo aktas). Atlikusi Avarijos aplinkybių tyrimą, Komisija Tyrimo akte padarė išvadą, jog gamintojo įrengtos apsaugos neapsaugojo Generatoriaus įrenginių nuo išorinio trumpojo jungimo, atsiradusio išoriniame tinkle, taip, kaip nurodyta šios elektrinės relinės apsaugos ir automatikos dalies projekte ir Elektros įrenginių relinės apsaugos ir automatikos įrengimo taisyklių 86.5 punkte. Tyrimo aktas 2019 m. lapkričio 20 d. patvirtintas VERT nutarimu Nr. O3E-760. Tyrimo aktą pasirašė tik septyni iš devynių Komisijos narių. Du Komisijos nariai – abu ieškovės deleguoti atstovai E. P. ir R. Š. – Tyrimo akto nepasirašė ir su Tyrimo akto išvadomis nesutiko.

11. Teismas nurodė, kad šalys neprašė teismo skirti ekspertizės gedimų atsiradimo priežastims nustatyti. Teismas vertino VERT nutarimu patvirtintą Tyrimo aktą ir šalių pateiktas specialistų išvadas kaip rašytinius įrodymus.
12. Tyrimas dėl atsakovės LITGRIDinkle įvykusios avarijos buvo iš esmės atliekamas tuo pačiu laiku kaip ir tyrimas dėl ieškovės elektrinėje įvykusios avarijos, tačiau ieškovės atstovams nebuvo sudaryta galimybė dalyvauti atsakovės LITGRIDinkle įvykusios avarijos tyrime, priešingai nei atsakovės LITGRIDatstovams, kurių du atstovai įėjo į Komisijos sudėtį ir pasirašė Generatoriaus Avarijos Tyrimo aktą. Šios aplinkybės patvirtina abejones dėl Tyrimo akto dėl ieškovės elektrinėje įvykusios avarijos išvadų objektyvumo.
13. Ieškovės užsakymu UAB „Aedilis“ specialistai išsamiai ištyrė įvykusios Avarijos priežastis ir konstatavo, kad Avarijos elektrinėje ir Generatoriaus sugadinimo priežastis yra dviguba avarija LITGRID perdavimo tinkle.
14. Atsakovės LITGRID vykdyto avarijos Vidinio tyrimo akte ir LITGRID tyrimo akte konstatuota, kad atsakovei LITGRIDpriklausančiame Šiaulių TP autotransformatoriuje AT-1, kurio eksploatacijos pradžią 1974 m., 2019 m. kovo 25 d. 20 val. 30 min. 58 sek. įvykusio gedimo priežastis – izoliacijos pažeidimas tarp aukštos (330-110 kV) ir žemos (10 kV) apvijų, t. y. Šiaulių TP autotransformatoriaus atsijungė dėl didelės energijos iškrovos (degė elektros lankas) tarp aukštos (330-110 kV) ir žemos (10 kV) apvijų, pažeidus įrenginio pagrindinę izoliaciją. Teismas, remdamasis šiuose aktuose nustatytos aplinkybėmis, nusprendė, kad izoliacijos pažeidiną iš esmės lėmė Šiaulių TP AT-1 techninę priežiūrą vykdančio personalo padaryti įrenginio eksploatacijos tvarkos pažeidimai.
15. Teismas nurodė, kad pateiktas LITGRID Šiaulių TP AT-1 eksploataavimo žinialapis patvirtina, jog Šiaulių autotransformatoriaus AT-1 techninės priežiūros periodiškumas nuo 2014 m. sparčiai retėjo, t. y. 2014 m. techninė priežiūra buvo vykdyta 9 kartus, 2015 m. – 6 kartus, 2016 m. – 3 kartus, 2017 m. – tik 2 kartus. Teismas nustatė, kad 2018 m., 2019 m. techninė priežiūra neatlikta. Aušinimo sistemos alyvos siurblių, ventiliatorių variklių izoliacijos varžos verčių patikrinimas buvo atliktas tik 2017 m. birželio 16 d. Paskutinis vandens kiekio alyvoje patikrinimas atliktas tik 2014 m. sausio mėn. 2015, 2016 ir 2018 metais įvykių registravimo sistemose (SCADA, eDNA) buvo fiksuojamas signalas „AT-1 alyvos aukšta temperatūra“, kuris registruojamas, kai alyvos temperatūra siekia 750 °C esant įrenginio perkaitimui. Teismo posėdyje LITGRIDatstovas J. P. paaiškino, kad užfiksuotas aukštos alyvos transformatoriuje signalas reiškia tai, „kad būtų galvojama apie autotransformatoriaus pakeitimą“. Dėl nusidėvėjimo ir savo būklės jau buvo poreikis keisti daugiau nei 40 metų naudojamą autotransformatorių, todėl 2018 m. lapkričio 20 d. pasirašyta rangos sutartis, kuria ir buvo numatomas šio įrenginio keitimas nauju.
16. Teismas, įvertinęs įrodymus, nusprendė, kad ieškovės elektrinėje įvykusios avarijos kilimo pirminė priežastis yra avarija išoriniame tinkle, t. y. atsakovės LITGRID tinkle, kur ir prasidėjo avarija dėl įrenginio – autotransformatoriaus pagrindinės izoliacijos pažeidimo (dėl didelės energijos iškrovos), kurį lėmė Šiaulių autotransformatoriaus AT-1 techninę priežiūrą vykdančio personalo padaryti įrenginio eksploatacijos pažeidimai (LITGRID tyrimo akto 8, 9, 12 punktai, Tyrimo akto 9 punktas).
17. Teismas nurodė, kad ieškovę ir atsakovę ESO siejo sutartiniai santykiai, todėl gali būti sprendžiama dėl sutartinės atsakovės ESO atsakomybės. Teismas nusprendė, kad atsakovės ESO neteisėti veiksmai ir kaltė neįrodyti, todėl jai atsakomybės netaikė.
18. Teismo vertinimu, ieškovė ir atsakovė LITGRIDyra didesnio pavojaus šaltinių valdytojos. [CK 6.270 straipsnio](#) 5 dalyje nurodyta, jog didesnio pavojaus šaltinių valdytojams dėl šių šaltinių sąveikos padaryta žala atlyginama bendrais pagrindais. Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju žala (nuostoliai) kilo dėl didesnio pavojaus šaltinių sąveikos, todėl ji atlyginama bendrais pagrindais.
19. Teismo vertinimu, ieškovė nepaneigė atsakovės LITGRID argumentų, kad:
  - 19.1. nėra pateikta jokių duomenų / skaičiavimų, ar viršįtampių ribotuvų parametrų parinkimas buvo atliktas atsižvelgiant į jų sumontavimo vietą (elektros schemą). Todėl neiškūrs yra viršįtampių ribotuvų parametrų parinkimo principai ir negalima įvertinti šių parametrų tinkamumo jų sumontavimo vietai (elektros schemai);
  - 19.2. pagal ieškovės pateiktus brėžinius matoma, kad viršįtampių ribotuvai yra sumontuoti kartu su kitais įrenginiais palyginti nedidelių matmenų dėžės korpuse be durelių. Todėl neišku, ar viršįtampių ribotuvų aplinkos sąlygos (temperatūra dėžės viduje) atitiko šių įrenginių gamintojo keliamus reikalavimus;
  - 19.3. visi ieškovės pakviesti ataskaitų rengėjai ir ekspertai pabrėžė, kad jie nevertino viršįtampių ribotuvų parinkimo teisingumo, visi jie vertino tik esamos relinės apsaugos ir automatikos (RAA) veikimo teisingumą. Apsaugos nuo viršįtampių įrenginių (viršįtampių ribotuvų) veikimas / parinkimas neturi nieko bendro su RAA;
  - 19.4. projekto turinys, įrodantis tinkamą viršįtampių ribotuvų parinkimą, nepateiktas, vadinasi, naujų įrodymų, kad projektas egzistuoja ir ar apskritai buvo atlikti skaičiavimai, ar tinkamai parinkti sprendiniai, nėra;
  - 19.5. nors ieškovė nurodė, kad po įvykusios Avarijos Generatorius buvo remontuojamas, atitinkamai keičiami ir ribotuvai, kurie neva atitinka pateikiamas technines charakteristikas (t. y. tapatūs buvusiems), nėra aišku, kodėl daromos tokios išvados. Pateiktoje dokumentacijoje nėra paaiškinta, kokie ribotuvai įrengti, iš kokių duomenų turėtų būti suprantama apie jų tapatumą. Pateikta informacija nėra viršįtampių ribotuvų parinkimo medžiaga. Šioje informacijoje tik pateikta, kokius ribotuvus gamina atitinkamas gamintojas, o informacijos, kaip jie parinkti konkrečiu atveju projektą rengusių atsakingų specialistų, nėra.
20. Teismas nurodė, kad nors šalys pripažino aplinkybę, jog ieškovės Generatoriaus projektas buvo suderintas su atsakovėmis, tačiau ši aplinkybė neužkirto kelio Generatoriaus avarijai dėl išorinio trumpojo jungimo atsakovės LITGRIDinkle. Teismo nuomone, reikšminga, kad nebuvo gauta pranešimų apie gedimus atsakovės ESO elektros įrenginiuose bei kituose vartotojų elektros įrenginiuose ir elektros inžinerinėse sistemose. Avarija atsakovės LITGRIDinkle pažeidė tik ieškovės įrenginius. Teismo vertinimu, ieškovė neįrodė aplinkybės, kad tinkamai įvykdė prievolę įrengti relines apsaugas nuo išorinių trumpųjų jungimų ir normalaus veikimo režimo pažeidimų ir buvo tiek rūpestinga ir apdairi, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina.
21. Nors ieškovės pasitelkti specialistai ir VERTnutarimu patvirtintą Tyrimo aktą pasirašę specialistai nenurodė konkrečių techninių normų, taikytinų Generatoriaus apsaugos nuo išorinių trumpųjų jungimų techniniams reikalavimams, tačiau, teismo nuomone, ieškovė nebuvo pakankamai rūpestinga ir neįrengė pakankamai efektyvios Elektros įrenginių relinės apsaugos ir automatikos įrengimo taisyklių 86.5 punkte nustatytos apsaugos nuo išorinių trumpųjų jungimų. Teismas nusprendžia, kad pačios ieškovės veiksmai lėmė situaciją, kai atsakovės LITGRID tinkluose atsiradęs viršįtampis (pirminė žalos atsiradimo priežastis) sugadino ieškovės Generatorių, kuriame nebuvo pakankamai efektyvios apsaugos nuo išorinių trumpųjų jungimų (antrinė žalos atsiradimo priežastis).
22. Nėra griežtos taisyklės, kiek dėl kreditoriaus kaltės turi būti mažinami jo patirti nuostoliai. Teismas, vadovaudamasis teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais, nusprendžia, kad atsakomybės padalijimo proporcingumo reikalavimą atitiktų atsakovės atsakomybės mažinimas, ieškovei priteisiant 50 proc. nuostolių atlyginimo.

23. Teismas nustatė, kad ieškovė dėl Avarijos patyrė 1 302 075,59 Eur nuostolių (334 467 Eur Generatoriaus remontui; 148 419,53 Eur nuostolių, susijusių su elektros energijos įsigijimu; 819 189,06 Eur negautų pajamų dėl nepagamintos ir vartotojams nepateiktos elektros energijos). 2020 m. sausio 2 d. „AAS BTA Insurance Company“ filialui Lietuvoje išmokėjus ieškovei 30 000 Eur draudimo išmoką, ieškovės nuostoliai sudaro 1 272 075,59 Eur.
24. Teismas konstatavo, kad iš ieškovės prašomų priteisti 819 189,06 Eur negautų pajamų nėra išskaičiuotas pelno mokestis, jį atskaičius, grynasis pelnas sudaro 696 310 Eur. Teismas nusprendė, kad ieškovės nuostolius sudaro 334 467 Eur be PVM išlaidų Generatoriaus remontui, 148 419,53 Eur nuostolių, susijusių su elektros energijos, kurią ieškovė įprastai pasigamindavo, įsigijimu; 696 310 Eur negauto grynojo pelno už elektros energiją, kurią ieškovė būtų pagaminusi, iš viso 1 179 196,53 Eur nuostolių. Kadangi ieškovei iš atsakovės LITGRID priteisiama suma mažintina 50 proc., todėl ieškovei iš atsakovės LITGRID priteisiama 589 598,27 Eur nuostolių atlyginimo.
25. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės ir atsakovės LITGRID apeliacinius skundus, 2022 m. kovo 24 d. nutartini pakeitė Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 6 d. sprendimą: ieškinį tenkino iš dalies, priteisė ieškovei iš atsakovės LITGRID 1 179 196,53 Eur žalos atlyginimą ir 6 procentų dydžio metines palūkanas nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme dienos 2020 m. kovo 12 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
26. Kolegija dėl Tyrimo akto įrodomosios reikšmės nurodė, kad Tyrimo akte yra nurodyti faktinio pobūdžio duomenys (avarijos data ir laikas, energetikos įrenginio darbo režimas ir būklė, pagrindiniai parametrai, avarijos lokalizavimo data ir laikas, pasekmės, įrenginių remontui sugaištas laikas ir kt.), taip pat pateiktas Tarybos komisijos narių avarijos priežasčių ir pasekmių vertinimas, rekomendacijos, kaip išvengti panašių įvykių. Taigi Tyrimo akte pateikti ne vien faktinio pobūdžio duomenys, tačiau taip pat atliktas ir faktinių aplinkybių vertinimas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad valstybės valdžios institucijų subjektyvi pozicija nėra laikoma oficialiuoju rašytiniu įrodymu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-420-690/2018](#); 2020 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-101-248/2020](#)). Kolegijos vertinimu, Tyrimo aktas, tiek, kiek jame yra pateiktas subjektyvus Tarybos komisijos narių avarijos vertinimas dėl avariją lėmusių priežasčių, pripažįstamas paprastu rašytiniu įrodymu.
27. Kolegija nurodė, kad ieškovės ir atsakovės ESO 2012 m. vasario 1 d. elektros energijos persiuntimo sutartis, kaip minėta, nustato, jog atsakovė ESO teikia elektros energijos persiuntimo paslaugą, o ieškovė šią paslaugą perka (sutarties 4 punktas); atsakovės ESO teikiamos elektros energijos persiuntimo paslaugos kokybė turi atitikti sutarties bei galiojančių Lietuvos Respublikos standartų reikalavimus (sutarties 6 punktas). Be to, sutartyje šalys susitarė, kad atsakovė ESO kliento (ieškovės) reikalavimu įsipareigoja atlyginti kliento (ieškovės) patirtus tiesioginius nuostolius, kai dėl ESO kaltės klientui (ieškovei) nutraukiamas ar apribojamas persiuntimas arba elektros energijos kokybės parametrai persiuntimo paslaugos vietoje neatitinka nustatytų norminių teisės aktų reikalavimų. Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklių (toliau – ir EETNT) nustatytais atvejais ir tvarka ESO neatsako už elektros energijos persiuntimo patikimumą bei jo kokybę, kai tai įvyksta dėl stichinių gamtos reiškinių (potvynio, perkūnijos, apšalo, audros, žo ir pan.), gaisro, trumpųjų jungimų gretutiniame tinkle (kai persiuntimas atkuriamas automatikos pagalba), trečiųjų asmenų veiksmų (elektros įrenginių vagystės ar gadinimo ir pan.), persiuntimo sutrikimų, įvykusių dėl blogos eksploatacijos ar gedimų klientui (ieškovei) arba trečiajai šaliai priklausančiame elektros tinkle, kai elektros energijos nutraukimo trukmė neviršija klientui (ieškovei) suteiktos aprūpinimo elektros energija patikimumo kategorijos, ir kitais EETNT bei kituose teisės aktuose nustatytais atvejais (sutarties 9.5 punktas).
28. Kolegija, įvertinusi 2012 m. vasario 1 d. elektros energijos persiuntimo sutarties nuostatas, konstatavo, kad, pirmą, atsakovė ESO ieškovės atžvilgiu veikė kaip verslininkė – vykdė komercinę veiklą, siekdama gauti pelno; antra, šalys susitarė, kad [CK 6.256 straipsnio](#) 4 dalyje įtvirtinta griežtoji verslininko atsakomybė šalių tarpusavio teisiniams santykiams netaikoma, t. y. atsakovės ESO atsakomybė kyla esant kaltei; trečia, šalys susitarė dėl ribotos atsakovės ESO atsakomybės, t. y. tik tiesioginių nuostolių atlyginimo. Taigi sprendžiant dėl atsakovės ESO civilinės atsakomybės taikymo turi būti nustatomos visos atsakovės civilinės atsakomybės sąlygos – neteisėti veiksmai, kaltė, žala ir priežastinis ryšys, taip pat įvertintas 2012 m. vasario 1 d. elektros energijos persiuntimo sutarties 9.5 punkto turinys.
29. Kaip minėta, pagal 2012 m. vasario 1 d. elektros energijos persiuntimo sutarties 5 punktą atsakovė ESO turi pareigą užtikrinti elektros energijos persiuntimo paslaugos kokybę. Teisėjų kolegijos vertinimu, vien tai, kad atsakovės LITGRID tinkluose atsiradęs viršįtampis sklido būtent per atsakovės ESO tinklus ir tokiu būdu pasiekė ieškovės Generatorių, įrodo, kad atsakovė ESO netinkamai vykdė sutartį, t. y. neužtikrino teikiamos paslaugos kokybės, todėl nesutiktina su pirmosios instancijos teismo išvada, kad byloje nebuvo nustatyti atsakovės ESO neteisėti veiksmai.
30. Kita vertus, pirmosios instancijos teismo nustatytos aplinkybės paneigia skolininko kaltės prezumpciją. Atsakovė ESO į bylą pateikė Šiaulių 330/110/10 kV TP 10kV skirstyklos principinę schemą, paaiškino, kad schemoje atspindi duomenys tiek apie viršįtampių ribotųjų montavimo vietą, tiek apie jų modelius („Polim-D12“). Atsakovė ESO į bylą taip pat pateikė 110kV Šiaulių transformatorių pastotės eksploataavimo žinialapį, kuris patvirtina, kad atsakovės ESO įrenginių apžiūros buvo atliekamos periodiškai kas keletą mėnesių, o paskutinė pastotėje sumontuotų įrenginių apžiūra buvo atlikta 2018 m. lapkričio 27 d., apžiūros metu atsakovės ESO įrenginių defektų nustatyta nebuvo. Tai, kad atsakovės ESO skirstomajame tinkle buvo sumontuotos visos teisės aktų reikalaujamos apsaugos, patvirtina ir Kauno technologijos universiteto (toliau – KTU) mokslų daktarės R. M. parengta tyrimo išvada, ir liudytojas A. B. Kolegija nusprendė, kad atsakovė ESO nagrinėjamoje byloje paneigė skolininko kaltės prezumpciją – įrodyta, kad nors atsakovė ESO neužtikrino tinkamos elektros energijos persiuntimo paslaugos kokybės (neteisėti veiksmai), tačiau dėl šių veiksmų nėra atsakovės ESO kaltės.
31. Kolegija taip pat pažymėjo, kad pagal šalių 2012 m. vasario 1 d. elektros energijos persiuntimo sutarties 9.5 punktą atsakovė ESO neatsako už elektros energijos persiuntimo patikimumą bei jo kokybę, kai tai įvyksta dėl trumpųjų jungimų gretutiniame tinkle, kai elektros energijos nutraukimo trukmė neviršija klientui (ieškovei) suteiktos aprūpinimo elektros energija patikimumo kategorijos, ir kitais EETNT bei kituose teisės aktuose nustatytais atvejais. Nors šios aplinkybės nebuvo išsamiai tirtos pirmosios instancijos teisme, tačiau, kolegijos vertinimu, byloje esantys įrodymai patvirtina, kad elektros energijos persiuntimo kokybė neatitiko sutarties nuostatų dėl trumpojo jungimo gretutiniame – atsakovės LITGRID – tinkle. Kolegijos vertinimu, tai yra papildomas pagrindas nagrinėjamoje byloje netaikyti civilinės atsakomybės atsakovei ESO.
32. Kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, nors ir remdamasis kitais motyvais, tačiau iš esmės teisingai nusprendė, kad atsakovei ESO pagal pareikštą ieškinį civilinė atsakomybė nekylo.
33. Kolegija pažymėjo, kad ieškovės didesnio pavojaus šaltinis yra prijungtas prie atsakovės ESO tinklų, todėl neabejotinai sąveikauja su atsakovių didesnio pavojaus šaltiniais. Kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad atsakovei LITGRID taikytina civilinė atsakomybė bendraisiais pagrindais ([CK 6.270 straipsnio](#) 5 dalis).
34. Kolegija taip pat sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada dėl atsakovės LITGRID neteisėtų veiksmų egzistavimo. Atsakovės LITGRID 2019 m. balandžio 5 d. vidiniame tyrimo akte nurodyti veiksmai, galėję turėti įtakos atsakovės LITGRID įrenginio gedimui: pastebėta, kad automatinio monitoringo sistema (AMS) veikia tik iš dalies, dujų kiekio registravimo įranga nefiksuoja duomenų nuo 2018 m. lapkričio mėnesio; alyvos patikrinimai nebuvo atliekami visa apimtimi – Šiaulių TP AT-1 techninę priežiūrą vykdančias personalas padarė šurkštų įrenginio eksploatacijos tvarkos pažeidimą, bet dėl įrenginio gedimo personalo kaltės nėra. Kartu su vidiniu tyrimo aktu pateiktame Šiaulių TP AT-1 eksploataavimo žinialapyje matyti, kad įrenginio techninės priežiūros periodiškumas nuo 2014 m. nuosekliai retėjo, paskutinį kartą techninė apžiūra atlikta 2017 m. birželio 16 d. Panašios išvados dėl atsakovės LITGRID įrenginio avarijos veiksmų padarytos ir Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos 2019 m. gegužės 31 d. Energetikos įrenginių avarijos AB LITGRID Šiaulių TŲrimo akte. Bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu taip pat nustatyta, kad atsakovės LITGRID įrenginio eksploatacijos pradžia 1974 m., buvo

planuojama įrenginį keisti. Kolegijos vertinimu, nustatytos faktinės aplinkybės yra pakankamos atsakovės LITGRID neteisėms veiksams konstatuoti. Kolegija pažymėjo, kad atsižvelgiant į tai, jog atsakovės LITGRID įrenginys TP AT-1 avarijos metu buvo eksploatuojamas jau daugiau nei 40 metų, įrenginys turėjo būti eksploatuojamas itin atidžiai ir rūpestingai.

35. Kolegija dėl priežastinio ryšio konstatavo, kad labiau tikėtina, jog avarija atsakovės LITGRID įrenginyje TP AT-1 prasidėjo būtent dėl nustatytų įrenginio eksploatacijos pažeidimų. Byloje nėra įrodymų, patvirtinančių galimas kitas įrenginio gedimo priežastis, todėl kolegijos manymu, negalima išvada, kad atsakovės LITGRID įrenginys sugedo atsitiktinai, o įrenginio eksploatacijos pažeidimai neturėjo jokios įtakos kilusiems padariniams. Manytina, kad kilę padariniai – įrenginio TP AT-1 gedimas – nėra pirmųjų nutolę nuo neteisėto veiksmo (eksploatacijos pažeidimo).
36. Be kita ko, kolegijos vertinimu, byloje pagrįstai konstatuotas priežastinis ryšys tarp atsakovės įrenginio TP AT-1 gedimo ir ieškovės Generatoriaus gedimo. Byloje nustatyta, kad abi avarijos įvyko tuo pačiu metu – 2019 m. kovo 25 d. 20 val. 30 min. Abiejų avarių ryšį (sąsają) patvirtina byloje esantys rašytiniai įrodymai – UAB „Aedilis“ išvada, KTU vertinimas, Tyrimo aktas, liudytojų paaiškinimai pirmosios instancijos teisme. Paminėtuose rašytiniuose įrodymuose užfiksuota, kad Generatoriaus avarijos pradžia – avarija atsakovės LITGRID AT-1 autotransformatoriuje, o avarijos metu atsiradę viršįtampiai sklido per atsakovės ESO tinklus iki ieškovės Generatoriaus.
37. Nustačius atsakovės LITGRID neteisėtus veiksmus (eksploatacijos pažeidimus) ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir kilusių padarinių (TP AT-1 autotransformatoriaus avarijos), be to, nustatius, kad atsakovės LITGRID įrenginio TP AT-1 avarija yra susijusi su ieškovės Generatoriaus avarija, atsakovės LITGRID kaltė – preziumuojama ([CK 6.248 straipsnio](#) 1 dalis). Kolegijos vertinimu, byloje nėra įrodymų, paneigiančių atsakovės LITGRID kaltę, t. y. nustatyta, kad automatinė monitoringo sistema (AMS) veikė tiksliai dalies, o kitų aplinkybių, rodančių, kad nėra atsakovės LITGRID kaltės dėl įrenginio TP AT-1 gedimo, byloje nenustatyta.
38. Kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo išvados dėl atsakovės LITGRID neteisėtų veiksmų, kaltės ir priežastinio ryšio yra pagrįstos.
39. Kolegija atmetė atsakovės LITGRID argumentus, kad ieškovė nebuvo pakankamai rūpestinga ir neįsirengė pakankamai efektyvios apsaugos nuo išorinių trumpųjų jungimų. Kolegija nurodė, kad nors Tyrimo akte padaryta išvada, jog Generatoriaus gamintojo įrengtos apsaugos neapsaugojo Generatoriaus nuo išorinio trumpojo jungimo, tačiau Tyrimo akte nevertintos priežastys, kodėl Generatoriaus apsaugos neužkirto kelio avarijai, t. y. nenustatyta, ar avariją nulėmė netinkamas Generatoriaus apsaugų parinkimas ir (ar) įrengimas, už kuriuos atsako ieškovė, ar aplinkybės, kurios atsirado ne dėl ieškovės kaltės, todėl vien Tyrimo akte padaryta išvada nėra pakankama ieškovės neteisėtiems veiksams, ypač atliktiems tyčios ar didelio neatsargumo kaltės forma, konstatuoti.
40. Kolegija nusprendė, kad kiti byloje esantys įrodymai – KTU vertinimas, liudytojų A. B. ir V. C. parodymai pirmosios instancijos teisme – patvirtina, kad Generatoriaus apsaugas parinko gamintojas, o akivaizdžių tyčinių ar itin aplaidžių ieškovės veiksmų dėl Generatoriaus apsaugų parinkimo nenustatyta. Kadangi deliktinės civilinės atsakomybės atveju nukentėjusiojo kaltės pasireiškimas paprastu neatsargumu nelemia žalos atlyginimo sumažinimo ([CK 6.282 straipsnio](#) 1 dalies pagrindu), kolegija dėl galimo ieškovės paprasto neatsargumo aplinkybių nepasisakė kaip neturinčių reikšmės bylos baigčiai.
41. Kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismo išvada dėl ieškovės nepakankamo rūpestingumo ir mišrios kaltės taikymo nagrinėjamoje byloje yra nepagrįsta. Kolegijos vertinimu, atsakovė LITGRID nagrinėjamoje byloje neįrodė ieškovės tyčios ar didelio neatsargumo dėl kilusios žalos, todėl nebuvo pagrindo mažinti ieškovei atlygintinų nuostolių dydį ar atleisti atsakovę LITGRID nuo civilinės atsakomybės.
42. Kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo išvada dėl ieškovės 1 179 196,53 Eur nuostolių dydžio yra pagrįsta.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į jį teisiniai argumentai

43. Kasaciniu skundu atsakovė AB LITGRID prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. kovo 24 d. nutartį ir Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 6 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – ieškinį atsakovei AB LITGRID atmeti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:

43.1. Teismai netinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias sutartinės ir deliktinės civilinės atsakomybės atskyrimą bei taikymą tarp kelių šalių esant sutartinių santykių grandinei, t. y. deliktinės atsakomybės pagrindu priteisė su sutartiniais santykiais susijusios žalos atlyginimą iš asmens, kuris nėra sutarties šalis. Be to, teismai nepagrįstai netaikė ginčo santykius reglamentuojančių specialių materialiosios teisės normų, apibrėžiančių šalių civilinės atsakomybės ribas. Teismai nepagrįstai nusprendė, kad sutarties šalis (šiuo atveju – ieškovė) turi teisę reikšti tiesioginį reikalavimą trečiajam asmeniui (šiuo atveju – atsakovei LITGRID) už sutarties (kurios šalis nėra trečiasis asmuo) nuostatų pažeidimą pasinaudodama delikto institutu:

43.1.1. Žala kilo atsakovei ESO ir ieškovei vykdant priimtus sutartinius įsipareigojimus pagal jų sudarytą 2012 m. vasario 1 d. elektros energijos persiuntimo sutartį. Teismai pažeidė [CK 6.245 straipsnio](#) 4 dalį, nustatančią, kad deliktinės atsakomybės pagrindu negali būti priteisiamas žalos, susijusios su sutartiniais santykiais, atlyginimas.

43.1.2. Vadovaujantis sutarties uždaro principu ieškovė reikalavimus dėl sutarties pažeidimo gali reikšti tik kitai sutarties šaliai. Atitinkamai sutartimi ieškovės ir ESO priimti abipusiai įsipareigojimai ar jų pažeidimas negali būti vertinami kaip trečiojo asmens – LITGRID – neteisėti veiksmai ir būti pagrindas taikyti jai civilinę atsakomybę. Priešingu atveju yra visiškai nepagrįstai išplečiamos sutartinės atsakomybės taikymo ribos trečiųjų asmenų (šiuo atveju – LITGRID) atžvilgiu ir pažeidžiamas minėtas sutarties uždaro principas.

43.1.3. Teismai neįvertino aplinkybės, kokių teisiniu pagrindu ieškovės elektros tinklai buvo netiesiogiai prijungti ir prie LITGRID elektros tinklų. Netiesioginis ieškovės tinklų ir LITGRID tinklų sujungimas egzistuoja, kadangi ESO (tinklų naudotoja) ir LITGRID (perdavimo sistemos operatorė) sieja elektros energijos perdavimo paslaugų sutartis. Jos pagrindu tinklų naudotojo (ESO) objektai yra prijungti prie elektros energijos perdavimo tinklų. Atitinkamai ginčo šalis šiuo atveju siejo sutartinių santykių grandinę: (i) ieškovė ir atsakovė ESO siejo jų tarpusavyje sudarytas sutartis; o (ii) atsakovės ESO ir LITGRID – šių dviejų šalių tarpusavyje sudaryta sutartis. Kitaip tariant, nors ieškovės ir atsakovės LITGRID tiesiogiai jokie sutartiniai santykiai nesiejo, šalių – ieškovės, ESO ir LITGRID – elektros tinklai buvo sujungti į vieną tinklą sutartinių santykių pagrindu. Taigi, net ir konstatavus, kad šiuo atveju neva buvo pažeista bendroji rūpestingumo pareiga (su tuo LITGRID kategoriškai nesutinka), ji būtų pažeista LITGRID vykdant su ESO sudarytą sutartį – LITGRID teikiant elektros energijos perdavimo paslaugų sutarties dalyką sudarančias paslaugas. Atitinkamai žala turėtų būti laikoma kilusia iš neteisėtų veiksmų vykdant sutartį, t. y. neva nesilaikant bendrosios rūpestingumo pareigos ir taip neva padarant žalos trečiajam asmeniui (ieškovei). Kitaip tariant, turėtų būti taikomas [CK 6.245](#) straipsnyje įtvirtintas sutartinės atsakomybės prioritetas prieš deliktinę (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 28 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-327-687/2015](#); 2019 m. balandžio 24 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-151-313/2019](#); 2019 m. gruodžio 2 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-357-313/2019](#); 2021 m. kovo 24 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-44-313/2021](#)). Sutarties privalomumo ir uždaro principai, esant ieškovės, ESO ir LITGRID sutarčių grandinei, iš esmės reiškia sutarčių grandinės santykio

nepertaukiamumą ir negalėjimą „šokinėti per grandis“ – šalys tarpusavio reikalavimus, esant sutarčių grandinei, gali reikšti tik tai šaliai, su kuria yra susisaisčiusios sutartimi.

- 43.1.4. Teismai šiuo atveju nepagrįstai ginčo santykiams netaikė specialių materialiosios teisės normų, reglamentuojančių šalių tarpusavio teisinius santykius bei atsakomybės ribas (EETNT, Elektros įrenginių relinės apsaugos ir automatikos įrengimo taisyklių (toliau – ir Įrengimo taisyklės). Šiuo atveju byloje pateikti įrodymai patvirtina, kad Avarija, lėmusi ieškovės Generatoriaus gedimą, įvyko pačios ieškovės elektrinėje ant Generatoriaus išvadų, t. y. Avarija įvyko ieškovės vidaus tinkle, kuris yra jos nuosavybė ir atsakomybė. Įrengimo taisyklių 1, 2, 8, 273 punktų nuostatos įtvirtina būtent įrenginių savininko (šiuo atveju ieškovės) pareigą užtikrinti įrenginių apsaugą nuo vidinių ir išorinių viršįtampių. Analogiškas nuostatas įtvirtina ir EETNT 10, 58.12, 90 punktų nuostatos. Be to, pagal EETNT 50.15 punktą, bet kuriuo atveju gali būti atlyginami tik tiesioginiai nuostoliai.
- 43.1.5. Teismų konstatuotos aplinkybės ir nurodyti materialiosios teisės normų pažeidimai kvalifikuojant tarp šalių susiklosčiusius teisinius santykius bei atsakomybės pagrindus iš esmės paneigia ir teismų išvadas dėl teisiskai reikšmingo priežastinio ryšio tarp ieškovės įrodinėjamos žalos bei atsakovės LITGRID neva neteisėtų veiksmų egzistavimą.
- 43.2. Jeigu kasacinis teismas vis dėlto laikytų, kad atsakovei LITGRID taikytina deliktinė atsakomybė (suo atsakovė LITGRID kategoriškai nesutinka), ji negali būti taikoma teismų procesiniuose sprendimuose nurodyta apimtini. Teismai nepagrįstai deliktinės atsakomybės pagrindu priteisė iš atsakovės LITGRID 844 729,53 Eur ekonominių nuostolių atlyginimo nesant jos kaltės, t. y. priteisė ne tik Generatoriaus remonto išlaidas (334 467 Eur), bet ir negautas pajamas bei papildomas išlaidas, susijusias su tuo, kad sugedus Generatoriui ieškovė kurį laiką negalėjo pasigaminti elektros savo reikmėms ir jos parduoti. Teismai nukrypo nuo kasacinio teismo praktikoje suformuluotos taisyklės, kad grynai ekonominio pobūdžio žala deliktinės atsakomybės atveju galėtų būti priteisiama atlyginti tik jeigu yra vertinama atsakingo asmens kaltės forma ir konstatuojama tyčia (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-8-916/2015](#) ir joje nurodyta kasacinio teismo praktika; 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-34-684/2021](#)). Atsakovės LITGRID kaltė nagrinėjamoje byloje net nebuvo įrodinėjama ir nustatoma, nes teismai atsakovei LITGRID taikė griežtąją atsakomybę be kaltės, kaip didesnio pavojaus šaltinio valdytojai. Šiuo atveju nustatius visas deliktinės atsakomybės sąlygas [CK 6.270 straipsnio](#) 5 dalies pagrindų (t. y. sąlygas atsakomybei be kaltės) kaip nuostolių atlyginimas galėjo būti priteisiamas tik Generatoriaus remonto išlaidos (334 467 Eur).
- 43.3. Teismai netinkamai aiškino ir taikė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 197 straipsnio 2 dalį, 185 straipsnį, reglamentuojančius oficialiųjų rašytinių įrodymų vertinimą, bei nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, kad oficialiojo rašytinio įrodymo savybė priskirtina būtent tai informacijai, kurioje pagal kompetenciją konstatuojamos institucijos nustatytos faktinės aplinkybės. Teismai nepagrįstai nepripažino Tarybos nutarimu patvirtinto Tyrimo akto oficialiuoju rašytiniu įrodymu, turinčiu didesnę įrodomąją galią, tiek, kiek pagal juos priėmusios institucijos kompetenciją konstatuotos faktinės aplinkybės, susijusios su Avarijos ieškovės elektrinėje priežastimis. Tuo pagrindu buvo nepagrįstai konstatuota, kad Avarijos priežastys yra kitos, nei nustatytos Tyrimo akte, ir kad neegzistuoja pačios ieškovės kaltė dėl Generatoriaus gedimo. Pagal kasacinio teismo praktiką rašytinis įrodymas gali būti pripažintas oficialiuoju tik esant tokioms sąlygoms: jis turi būti išduotas valstybės ar savivaldybės institucijos ar kitų įstatyme išvardytų subjektų; įstatyme nurodyti subjektai, išduodami oficialų dokumentą, neviršijo savo kompetencijos; dokumentas atitinka teisės aktų nustatytus jo formos ir turinio reikalavimus; jame pateikta informacija yra pakankama įrodinėjimo dalyką sudarančioms aplinkybėms nustatyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-306/2010](#), 2017 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-98-687/2017](#)). Tarybos nutarimas ir juo patvirtintas Tyrimo aktas laikytini oficialiuoju rašytiniu įrodymu. Tyrimo aktą surašiusi Komisija, tyrusi avarijos ieškovės tinkle priežastis, buvo sudaryta ir veikė Nuostatų įtvirtinta tvarka bei pagal savo kompetencijos ribas. Be to, Tyrimo aktas atitinka jam teisės aktų nustatytus formos ir turinio reikalavimus. Vadovaujantis Nuostatų 5 punktu, tokio pobūdžio tyrimo tikslas yra nustatyti avarijų, sutrikimų priežastis, numatyti priemones panašiams atvejams išvengti, įvertinti energetikos įrenginių veikimo patikimumą, saugumą, darbuotojų veiksmus. Nuostatų 24 punkte nustatyta, kad tokio tyrimo metu turi būti nustatytos ir aprašytos avarijos ar sutrikimo atsiradimo priežastys ir gedimo išplitimas bei jų priežastys. Komisijos surašytas Tyrimo aktas 2019 m. lapkričio 20 d. buvo patvirtintas Tarybos Nutarimu. Vadovaujantis Tarybos nuostatų 7 punktu, vienas iš Tarybos veiklos tikslų yra atlikti energetikos objektų ir įrenginių valstybinę kontrolę visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, neatsižvelgiant į jų nuosavybės valdymo formą. Pagal Tarybos nuostatų 8.64 punktą, siekama įgyvendinti 7 punkte nustatytus veiklos tikslus, Taryba tiria energetikos objektų, energetikos įrenginių avarijas ir jų darbo sutrikimus, dalyvauja tiriant nelaimingus atsitikimus darbe, buityje, susijusius su energijos vartojimu. Taigi, Taryba yra oficiali kompetentinga institucija, tirianti energetikos įrenginių darbo sutrikimus bei jų priežastis. Aplinkybė, kad ieškovės atstovai (kurie sudarė dalį Komisijos narių) atsisakė pasirašyti Tyrimo aktą (t. y. nesutiko su ieškovei nepalankiomis Tyrimo akto išvadomis), savaime nepaneigia šių nurodytų Tyrimo aktų išvadų pagrįstumo ar objektyvumo. Be to, byloje nėra nurodytos jokios aplinkybės, kurios galėtų sudaryti pagrindą abejoti Komisijos narių objektyvumu. Pažymėtina, kad Avariją tiriantys pareigūnai atsako už jiems Nuostatuose įtvirtintų pareigų vykdymą, darbų kokybę, išvadų objektyvumą ir pagrįstumą bei jų pateiktą įstatymų nustatyta tvarka (Nuostatų 45 punktas). Tyrimo akte yra konstatuotos faktinės aplinkybės, kad avarijos priežastis – ieškovės įrengto Generatoriaus apsaugos neapsaugojimo Generatoriaus įrenginių nuo išorinio trumpojo jungimo, atsiradusio išoriniame tinkle, taip, kaip nurodyta Elektrinės relinės apsaugos ir automatikos dalies projekte bei Įrengimo taisyklių 86.5 punkte. Šios faktinės aplinkybės susijusios su bylos įrodinėjimo dalyku. Atsižvelgiant į Tyrimo akto *prima facie* galią, teismai negalėjo paneigti Tyrimo akto išvadų suinteresuotų liudytojų parodymais. Kadangi Tyrimo aktas yra oficialus rašytinis įrodymas, turintis didesnę įrodomąją galią, nesant jį paneigiančių įrodymų, aplinkybės turėtų būti laikomos įrodytomis.
- 43.4. Tyrimo akte yra nustatyta faktinė aplinkybė – ieškovės Generatoriaus apsaugų netinkamumas, tai buvo Avarijos priežastini, tačiau ieškovė neįrodė aplinkybių, jog viršįtampių ribotuvai buvo parinkti tinkamai. Atsižvelgiant į byloje pateiktus dokumentaciją ir ieškovės paaiškinimus, svarbu pažymėti, kad: 1) nėra pateikta jokių duomenų / skaičiavimų, ar viršįtampių ribotuvių parametru parinkimas buvo atliktas atsižvelgiant į jų sumontavimo vietą (elektros schemą). Todėl neaišku yra viršįtampių ribotuvių parametru parinkimo principai ir negalima įvertinti šių parametru tinkamumo jų sumontavimo vietai (elektros schemai); 2) pagal pateiktus brėžinius viršįtampių ribotuvai yra sumontuoti kartu su kitais įrenginiais palyginti nedidelių matmenų dėžės korpusuose be durelių. Todėl neaišku, ar viršįtampių ribotuvių aplinkos sąlygos (temperatūra dėžės viduje) atitiko šių įrenginių gamintojo keliamus reikalavimus; 3) visi ieškovės pakviesti ataskaitų rengėjai ir ekspertai ne kartą pabrėžė, kad jie nevertino viršįtampių ribotuvių parinkimo teisingumo, visi jie vertino tik esamos relinės apsaugos ir automatikos (RAA) veikimo teisingumą. Nors apsaugos nuo viršįtampių įrenginių (viršįtampių ribotuvių) veikimas / parinkimas neturi nieko bendro su RAA; 4) ieškovės atstovų vertinimai grindžiami išskirtinai tik relinės apsaugos ir automatikos (RAA) dalies veikimo analize, nevertinant esminių aplinkybių – apsaugos nuo viršįtampių įrangos (viršįtampių ribotuvių) parametru parinkimo, išdėstymo ir eksploataavimo sąlygų Generatoriaus apsaugos dalyje. Reikia pažymėti, kad RAA ir apsaugos nuo viršįtampių įrenginiai yra skirtingi įrenginiai, atliekantys skirtingas funkcijas, todėl ir tinkamam bylos išsprendimui turi skirtingą reikšmę; 5) projekto turinys, įrodantis tinkamą viršįtampių ribotuvių parinkimą, byloje nepateiktas. Taigi, naujų įrodymų, kad projektas egzistuoja ar apskritai buvo atlikti skaičiavimai ar tinkamai parinkti sprendiniai, byloje nėra; 6) nors ieškovė nurodė, kad po įvykusios Avarijos Generatorius buvo remontuojamas, atitinkamai keičiami ir ribotuvai, kurie neva atitinka pateikiamas technines charakteristikas (t. y. tapatūs buvusiems), nėra aišku, kodėl daromos tokios išvados. Pateiktoje dokumentacijoje nėra paaiškinta, kokie ribotuvai įrengti, iš kokių duomenų turėtų būti suprantama apie jų tapatumą. Pateikta informacija nėra viršįtampių ribotuvių parinkimo medžiaga. Šioje informacijoje tik pateikta, kokius ribotuvus gamina atitinkamas gamintojas, o informacijos, kaip jie parinkti konkrečiu atveju projektą rengusių atsakingų specialistų, nėra; 7) ieškovė, įrengdama Generatoriaus įrenginius, nesilaikė (neįgyvendino) Elektrinės relinės apsaugos ir automatikos techninio projekto 23–24 puslapiuose nurodytų sprendinių, nesilaikė išduotų prijungimo sąlygų reikalavimų ir tokiu būdu aiškiai pažeidė Įrengimo taisyklių 86.5 punktą, sutarties 10.8 punktą. Šias aplinkybes, be kita ko, patvirtina Tyrimo akto 9, 15 punktai. Įvertinus tai, galima daryti išvadą, jog tuo atveju, jeigu ieškovė būtų įsirengusi tinkamą apsaugą nuo išorinių trumpųjų jungimų, nuo viršįtampių ir normalaus veikimo režimo

pažeidimų, nurodyti tariami nuostoliai nebūtų kilę. Tad pati ieškovė Avarijos metu pažeidė tiek galiojusią teisės aktų reikalavimus (jų nesilaikė), tiek sutartinius įsipareigojimus, tokiu būdu pati sau sukeldama atitinkamas pasekmes. Taigi, pirmiau nurodyti faktai patvirtina, kad ieškovė nepaneigė byloje pateiktų oficialiųjų rašytinių įrodymų, o Avarija įvyko išimtinai dėl ieškovės kaltės.

- 43.5. Ieškovė yra verslo subjektas, kuriam yra keliami didesni atidumo ir rūpestingumo reikalavimai. Atitinkamai jo veiklą reglamentuojančių teisės aktų nesilaikymas kaltės formos prasme negali būti laikomas paprastu neatsargumu. Todėl nepagrįstu laikytinas apeliacinės instancijos teismo nutartyje pateiktas vertinimas, jog vien Tyrimo akte padaryta išvada nėra pakankama ieškovės neteisėtiems veiksams, ypač atliktiems tyčios ar didelio neatsargumo kaltės forma, konstatuoti. Taigi, net ir tuo atveju, jeigu dėl kokių nors priežasčių būtų sprendžiama, jog yra pagrindas kilti atsakovių atsakomybei, šiuo atveju egzistuoja pagrindas ieškovei taikyti tiek [CK 6.282](#) straipsnį, tiek [CK 6.259](#) straipsnį (priklausomai nuo civilinės atsakomybės rūšies) bei sumažinti atsakovių atsakomybę arba nuo jos atleisti.
44. Atsiliepimu į kasacinį skundą ieškovė prašo kasacinį skundą atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
- 44.1. Byloje sprendžiant sutartinės ir deliktinės atsakomybės atribojimo klausimą, visų pirma svarstyti, ar yra pagrindas taikyti sutartinę atsakomybę, ir tik konstatavus, kad žala nesujususi su sutartiniais santykiais, gali būti taikoma deliktinė atsakomybė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-44-313/2021](#), 2022 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-126-1075/2022](#)). Ieškovės elektrinėje įvykusi avarija, kurios metu buvo sugadintas Generatorius, nėra susijusi su sutartinių įsipareigojimų vykdymu, ieškovės patirti nuostoliai kilo ne iš sutarties pažeidimo, o būtent iš delikto.
- 44.2. Kasaciniame skunde nepagrįstai teigiama, kad atsakovės LITGRID kaltė dėl ieškovės prašomą priteisti nuostolių atlyginimo net nebuvo įrodinėjama ir nustatoma, nes teismai atsakovei LITGRID taikė griežtąją atsakomybę be kaltės kaip didesnio pavojaus šaltinio valdytojai. Teismai atsakovei LITGRID taikė civilinę atsakomybę bendraisiais pagrindais, o ne kaip didesnio pavojaus šaltinio valdytoji. Be to, apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad byloje nėra įrodymų, kurie paneigtų LITGRID kaltę. Taigi, teismai vertino LITGRID kaltę ir, priteisdami ieškovei iš atsakovės LITGRID grynai ekonominio pobūdžio nuostolių atlyginimą, nuo kasaciniame skunde nurodytos kasacinio teismo praktikos nenukrypo. Be to, LITGRID kaltę akivaizdžiai patvirtina byloje esantys įrodymai.
- 44.3. Teismai pagrįstai nusprendė, kad Tyrimo aktas neturi oficialiojo rašytinio įrodymo statuso. Tyrimo akte konstatuotos priežastys, dėl kurių įvyko avarija, patenka į subjektyvaus vertinimo kategoriją ir gali būti ginčo objektu. Tokiu būdu Tyrimo aktą, tiek, kiek jame yra pateiktas subjektyvus Tarybos komisijos narių avarijos vertinimas dėl avariją lėmusių priežasčių, pripažinus paprastu rašytiniu įrodymu, proceso teisės normos nebuvo pažeistos. Pažymėtina, kad tiek Tyrimo aktas, tiek LITGRID tyrimo aktas yra tapachios galios rašytiniai įrodymai, todėl jie turi būti vertinami pagal tas pačias įrodymų vertinimo taisykles.
45. Atsiliepimu į kasacinį skundą atsakovė ESO prašo dėl kasacinio skundo spręsti teismo nuožiūra. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
- 45.1. Kasaciniu skundu prašoma atsakyti į klausimą, ar tuo atveju, kai šalis (ieškovė ir atsakovė LITGRID) siejo sutartinių santykių grandinę, atsakovei LITGRID turėtų būti taikoma sutartinė atsakomybė pagal ją saistančią sutartį (t. y. Elektros energijos perdavimo paslaugų sutartį, sudarytą atsakovių ESO ir LITGRID), ar atsakovės LITGRID atveju galimas ir deliktinės atsakomybės taikymas už didesnio pavojaus šaltinio, kurį ji valdo, padarytą žalą bendrais griežtosios deliktinės atsakomybės pagrindais, pripažinus, kad sutartinių santykių grandinės neegzistavo. Kasaciniame skunde paminėtas draudimas „šokinėti per grandis“ kasacinio teismo praktikoje buvo aiškinamas būtent esant sutartinių santykių grandinei „užsakovas – rangovas – subrangovas“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-44-313/2021](#)), jog užsakovo, rangovo, subrangovo rizikos yra paskirstytos ir aiškiai reglamentuotos įstatymo. Ginčo atveju keliamas kitokio pobūdžio rizikų ir jų prisiėmimo klausimas. ESO niekada jokia sutartimi nebuvo prisiėmusi rizikos vartotojui (ieškovei) atlyginti dėl perdavimo operatoriaus (LITGRID) netinkamo veikimo padarytos žalos. Perdavimo operatoriaus (LITGRID), skirstymo operatoriaus (ESO) ir vartotojo (ieškovės) santykiai nėra grindžiami visišku dispozityvumu, t. y. ESO neturi kitokio pasirinkimo, kaip tik jungtis prie LITGRID tinklų, nes kitokio perdavimo sistemos operatoriaus Lietuvoje nėra. Kartu pažymėtina ir ESO pareiga teikti elektros energijos skirstymo paslaugą vartotojui (taip pat ir ieškovei), išskyrus įstatyme nustatytas techninio pobūdžio išimtis (Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 39 straipsnio 1 dalies 1 punktas, EETNT 25, 39 punktai), taigi, ESO nėra laisvas priimti sprendimo dėl konkretaus vartotojo prijungimo prie skirstomojo tinklo, nes jo veikimas ribojamas ir reglamentuojamas įstatymo. Vadinas, ginčo atveju ESO negali būti primetamos rizikos, analogiškos užsakovo, rangovo ir subrangovo santykių rizikoms, nes ESO neveikia visiškai dispozityviai ir nėra visiškai laisvas spręsti dėl sutarčių su perdavimo operatoriumi bei vartotoju sudarymo. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, atsakovės ESO nuomone, ginčo atveju sutarčių grandinės egzistavimas yra abejotinas, nes šiuo atveju santykių dalyvių siejo atskiros, viena nuo kitos nepriklausančios sutartys, nesujusios bendru galutiniu tikslu (ESO sudarė sutartį su LITGRID ne tuo tikslu, kad galėtų įvykdyti sutartį su ieškove, ir tai yra esminis skirtumas nuo rangos ir subrangos santykių): sutartis tarp ESO ir ieškovės bei sutartis tarp ESO ir LITGRID. Aplinkybė, kad LITGRID, ESO ir ieškovės elektros tinklai sujungti tarpusavyje, savaime nereiškia, kad egzistavo sutartinių santykių grandinė, ir vienas iš grandinės dalyvių turėtų atsakyti už kito grandinės dalyvio veiksmus ar neveikimą. Šių santykių dalyviai atsako tik pagal savo įsipareigojimų vienas kitam apimtį ir pagal EETNT. Taigi ginčo atveju nesant sutartinių santykių tarp LITGRID ir ieškovės taikyti LITGRID deliktinę atsakomybę už didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą iš esmės buvo galima.
- 45.2. Iš atsakovės LITGRID ieškovei priteistos 696 310 Eur dydžio negautos pajamos ir 148 419,53 Eur dydžio papildomos išlaidos, patirtos dėl to, kad ieškovė negalėjo pasigaminti elektros savo poreikiams, turėtų būti vertinamos kaip grynai ekonominio pobūdžio žala. Pagal kasacinio teismo praktiką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-8-916/2015](#), 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-34-684/2021](#)) tam, kad būtų galima priteisti tokio pobūdžio žalos atlyginimą, reikėjo nustatyti atsakovės LITGRID tyčią. Ginčo byloje LITGRID kaltė nebuvo nustatoma.
- 45.3. VERT Tyrimo aktas pripažintinas oficialiuoju įrodymu, turinčiu didesnę įrodomąją galią ([CPK 197](#) straipsnio 2 dalis). VERT yra valstybės institucija, priskirta prie [CPK 197](#) straipsnio 2 dalyje nurodytų subjektų, išduodančių dokumentus, vertinamus kaip oficialiuosius rašytinius įrodymus. Bylos šalys neginčijo, kad išduodama tokį dokumentą ši institucija neviršijo savo kompetencijos. Tyrimo aktas surašytas užpildant reikiamos formos dokumentą, pasirašytas tyrimą atlikusių asmenų, informacija dokumente pateikta objektyvia forma, užfiksuoti konkretūs faktiniai duomenys. Taigi Tyrimo aktas turėjo būti pripažintas oficialiuoju rašytiniu įrodymu.
46. Pareiškimu dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo trečiasis asmuo ADB „Compensa Vienna Insurance Group“ prašo kasacinį skundą tenkinti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

47. Kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Šios patikros metu kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis).
48. Nagrinėjamu atveju kasacinio skundo argumentai suponuoja kelias alternatyvias versijas, kodėl atsakovės LITGRID nuomone, jai nekyla prievolė atlyginti žalą ieškovei ir kodėl pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesiniai sprendimai yra nepagrįsti. *Pirma*, atsakovės LITGRID teigimu, nagrinėjamu atveju apskritai nėra pagrindo taikyti civilinę atsakomybę atsakovėms ESO ir (ar) LITGRID, nes: 1) avarija, lėmusi ieškovės generatoriaus gedimą, įvyko pačios ieškovės elektrinėje ant generatoriaus išvadų, t. y. avarija įvyko ieškovės vidaus tinkle, kuris yra ieškovės nuosavybė ir atsakomybė; 2) net jeigu būtų sprendžiama, kad avarija įvyko dėl išorinio viršįtampio, ESO teikiama persiuntimo paslauga buvo tinkama (nes skirstomajame tinkle buvo sumontuotos visos teisės aktais reikalaujamos sumontuoti apsaugos), tuo tarpu pati ieškovė, kaip įrenginio savininkė, neužtikrino pagal teisės aktus reikalingų apsaugų savo tinkle. *Antra*, iš kasacinio skundo argumentų išplaukia, kad jei kuriai nors iš atsakovių ir turėtų būti taikoma civilinė atsakomybė, tai ne LITGRID, o ESO, nes žala yra susijusi su sutartiniais santykiais tarp ESO ir ieškovės, todėl ESO prisiimtų įsipareigojimų ieškovei pažeidimas negali būti vertinamas kaip LITGRID neteisėti veiksmai. *Trečia*, atsakovė LITGRID nurodo, kad net ir tuo atveju, jeigu būtų sprendžiama, jog yra pagrindas kilti jos atsakomybei, tai: 1) tik už tiesioginius nuostolius, nes už gryną ekonominio pobūdžio žalą atsakomybė galima tik esant tyčiai; 2) egzistuoja pagrindas ieškovei taikyti tiek [CK 6.282 straipsnį](#), tiek [CK 6.259 straipsnį](#) nuostatas (priklausomai nuo civilinės atsakomybės rūšies) bei sumažinti atsakovės LITGRID atsakomybę arba nuo jos atleisti.
49. Atsižvelgdama į pirmiau nurodytą kasacinio skundo loginę struktūrą, teisėjų kolegija šioje nutartyje atitinkama seka pasisakys dėl atskirų kasacinio skundo argumentų pagrįstumo.

Dėl Tyrimo akto įrodomosios reikšmės ir byloje nustatytų aplinkybių

50. Kasaciniame skunde atsakovė LITGRID be kita ko, teigia, kad teismai netinkamai aiškino ir taikė proceso teisės normas ([CPK 197 straipsnio](#) 2 dalį bei 185 straipsnį), reglamentuojančias oficialiųjų rašytinių įrodymų vertinimą, ir nukrypo nuo šiuo klausimu formuojamos kasacinio teismo praktikos ([CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 1 ir 2 punktai). Atsakovės LITGRID teigimu, bylą nagrinėję teismai Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2019 m. rugsėjo 25 d. AB „Šiaulių energija“ elektrinėje įvykusios avarijos tyrimo akto nepagrįstai nevertino kaip aukštesnės įrodomosios galios įrodymo ([CPK 197 straipsnio](#) 2 dalis). Teisėjų kolegija šį kasacinio skundo argumentą pripažįsta teisiškai pagrįstu.
51. Rašytiniai įrodymai – tai dokumentai, dalykinio ir asmeninio susirašinėjimo medžiaga, kitokie raštai, kuriuose yra duomenų apie aplinkybes, turinčias reikšmės bylai. Rašytiniai įrodymai skirstomi į oficialius ir privačius ([CPK 197 straipsnio](#) 1 dalis). Dokumentai, išduoti valstybės ir savivaldybių institucijų, patvirtinti kitų valstybės įgaliotų asmenų neviršijant jiems nustatytos kompetencijos bei laikantis atitinkamais dokumentams keliamų formos reikalavimų, laikomi oficialiais rašytiniais įrodymais ir turi didesnę įrodomąją galią. Aplinkybės, nurodytos oficialiuose rašytiniuose įrodymuose, laikomos visiškai įrodytomis, iki jos bus paneigtos kitais byloje esančiais, išskyrus liudytojų parodymus, įrodymais. Draudimas panaudoti liudytojų parodymus netaikomas, jeigu tai prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams. Oficialiųjų rašytinių įrodymų įrodomoji galia įstatymais gali būti suteikta ir kitiems dokumentams ([CPK 197 straipsnio](#) 2 dalis).
52. Aiškindamas [CPK 197 straipsnio](#) 2 dalį Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad rašytinis įrodymas gali būti pripažintas oficialiuoju tik esant tokioms sąlygoms: 1) jis turi būti išduotas valstybės ar savivaldybės institucijos ar kitų įstatyme išvardytų subjektų; 2) įstatyme nurodyti subjektai, išduodami oficialų dokumentą, neviršijo savo kompetencijos; 3) dokumentas atitinka teisės aktų nustatytus jo formos ir turinio reikalavimus; 4) jame pateikta informacija yra pakankama įrodinėjimo dalyką sudarančioms aplinkybėms nustatyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-306/2010](#); 2017 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-98-687/2017](#), 27 punktas). Vis dėlto [CPK 197 straipsnio](#) 2 dalyje nurodytų subjektų išduotas dokumentas ta apimtimi, kiek jame yra pateiktas faktinių duomenų vertinimas, išdėstyta institucijų subjektyvi pozicija dėl tam tikros situacijos, nelaikomas oficialiuoju rašytiniu įrodymu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 11 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-420-690/2018](#) 47 punktą; 2020 m. balandžio 15 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-101-248/2020](#) 39 punktą).
53. Remiantis Elektros energetikos įstatymo 73 straipsnio 2 dalimi elektros įrenginių, gaminančių, perduodančių, skirstančių ir vartojančių elektros energiją, avarijos ir sutrikimai tiriami Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintuose Energetikos įrenginių avarijų ir sutrikimų tyrimo ir apskaitos nuostatuose nustatyta tvarka.
54. Remiantis Energetikos įrenginių avarijų ir sutrikimų tyrimo ir apskaitos nuostatų (redakcija, galiojusi nuo 2015 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 10 d.) 5 punktu, energetikos įrenginių avarijų ar sutrikimų tyrimo tikslas: nustatyti avarijų, sutrikimų priežastis, numatyti priemones panašioms atvejams išvengti, įvertinti energetikos įrenginių veikimo patikimumą, saugumą, darbuotojų veiksmus. Tyrimo metu turi būti nustatytos ir aprašytos avarijos ar sutrikimo atsiradimo priežastys ir gedimo išplitimas bei jų priežadys. Informacijos, būtinos gauti tyrimo metu, apimtį pateikta Energetikos įrenginių avarijos ar sutrikimo tyrimo akte (Nuostatų 24 punktas). Šiais Nuostatais apibrėžta avarijų ar sutrikimų, įvykusių valstybinės svarbos energetikos objektuose, tiria Valstybinės energetikos inspekcijos viršininko tvarkomuoju dokumentu sudaryta komisija (ne mažiau kaip iš 3 asmenų, komisijos pirmininkas – Valstybinės energetikos inspekcijos pareigūnas), o avarijas ar sutrikimus, įvykusius kituose energetikos objektuose ar vartotojų energetikos įrenginiuose, tiria Valstybinės energetikos inspekcijos teritorinių skyrių vedėjų tvarkomuoju dokumentu sudaryta komisija, komisijos pirmininkas – Valstybinės energetikos inspekcijos pareigūnas (Nuostatų 26 punktas). Ištyrus avariją ar sutrikimą, surašomas nustatytos formos aktas. Būtina atsakyti į visus akto formoje nurodytus klausimus (Nuostatų 37 punktas). Tyrimas laikomas baigtu, kai tyrimo aktą pasirašo visi komisijos nariai ir patvirtina komisiją skyręs asmuo. Kuriam nors komisijos nariui nesutikus su tyrimo išvadomis, jo atskiroji nuomonė rašoma po parašais arba atskirame priede (Nuostatų 37 punktas). Jei Valstybinė energetikos inspekcija ar Energetikos ministerija (jei ji skyrė komisiją) nustato, kad avarija ar sutrikimas ne iki galo iširti, turi teisę pareikalauti avarijos ar sutrikimo tyrimo rezultatų patikslinimo arba pakartotinio tyrimo. Patikslinimus atlikti pavedama tai pačiai komisijai, o pakartotiniam tyrimui skiriama kitos sudėties komisija (Nuostatų 40 punktas). Tiriantys avariją ar sutrikimą pareigūnai atsako už jiems šiuose Nuostatuose nustatytų pareigų vykdymą, darbų kokybę, išvadų objektyvumą ir pagrįstumą bei jų pateikimą įstatymų nustatyta tvarka (Nuostatų 45 punktas).
55. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2019 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 557 nusprendė reorganizuoti Valstybinę energetikos inspekciją prie Energetikos ministerijos jungimo būdu – prijungti ją prie Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos, taip pat perduoti Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai (pavadinimas po reorganizavimo – Valstybinė energetikos reguliavimo taryba) visas Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos teises ir pareigas. Pagal minėtą Vyriausybės nutarimą patvirtinto Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos reorganizavimo sąlygų aprašo 8 punktą, po reorganizavimo pasibaigiančios biudžetinės įstaigos Valstybinės energetikos inspekcijos teises ir pareigas teises aktų nustatyta tvarka 2019 m. liepos 1 d. pereina po reorganizavimo veikiančiai biudžetinei įstaigai Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai.
56. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos pirmininko 2019 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. O1E-149 buvo sudaryta komisija dėl sutrikimo, įvykusio 2019 m. kovo 15 d. AB „Šiaulių energija“ elektrinėje. Komisijos 2019 m. rugsėjo 25 d. surašytas Tyrimo aktas Nr. 12IP-2 buvo patvirtintas 2019 m. lapkričio 20 d. Tarybos nutarimu Nr. O3E-760. Tyrimo akte yra nurodyti faktinio pobūdžio duomenys (avarijos data ir laikas, energetikos įrenginio darbo režimas ir būklė, pagrindiniai parametrai, avarijos lokalizavimo data ir laikas, pasekmės, įrenginių remontui sugaištas laikas ir kt.), taip pat pateiktas Tarybos komisijos narių avarijos priežasčių vertinimas.

Tyrimo akto 9 dalyje „Asmenys, pažeidę norminių aktų reikalavimus ir priežastys, dėl kurių įvyko avarija“ nurodyta, kad „gamintojo įrengtos apsaugos neapsaugojo Generatoriaus įrenginių nuo išorinio trumpojo jungimo, atsiradusio išoriniame tinkle, taip, kaip nurodyta šios elektrinės relinės apsaugos ir automatikos dalies projekte ir Elektros įrenginių relinės apsaugos ir automatikos įrengimo taisyklėse 86.5 p.“. Byloje iš esmės nėra ginčo, kad Tyrimo aktą surašiusi Komisija buvo sudaryta ir veikė Nuostatų nustatyta tvarka bei pagal savo kompetencijos ribas, o Tyrimo aktas atitinka jam teisės aktų nustatytas formas ir turinio reikalavimus. Tyrimo akte pateikta informacija yra pakankama įrodinėjimo dalyką sudarančioms aplinkybėms, susijusioms su avarijos priežastimis, nustatyti. Pažymėtina, kad 2019 m. lapkričio 20 d. Tarybos nutarime Nr. O3E-760, kuriuo patvirtintas Tyrimo aktas, nustatyta galimybė jį apskusti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis.

57. Atsižvelgdama į nurodytą teisinį reguliavimą ir byloje nustatytas aplinkybes, susijusias su Tyrimo akto surašymu ir patvirtinimu, teisėjų kolegija konstatuoja, kad byla nagrinėję teismai nepagrįstai nepripažino Tyrimo akto oficialioju rašytiniu įrodymu.
58. Pirmą, apeliacinės instancijos teismo argumentas, kad Tyrimo akte konstatuotos priežastys, dėl kurių įvyko avarija, patenka į subjektyvaus vertinimo kategoriją ir gali būti ginčo objektu, yra teisiškai nepagrįstas. Nepaisant to, kad skirtingi asmenys dėl įvairių priežasčių – tiek objektyvių (pvz., tyrimui nepateikta visa reikalinga medžiaga), tiek subjektyvių (pvz., asmeninis suinteresuotumas) – gali nurodyti skirtingas tos pačios avarijos priežasčių versijas, avarijos priežastis (-ys) yra techninė, taigi, objektyvi kategorija. Todėl įstatymų leidėjui nustatius avarijų ir sutrikimų, įvykusių energetikos objektuose, priežasčių nustatymo tvarką, vadovaujantis šia tvarka nustatytos ir kompetentingos valstybės institucijos patvirtintos avarijų ir sutrikimų priežastys laikomos objektyviu faktu, kol jos nėra nugrįžtos įstatymų nustatyta tvarka.
59. Antra, kasacinio teismo byloje, kuriose institucijų subjektyvi pozicija nelaikyta oficialioju rašytiniu įrodymu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-420-690/2018](#); 2020 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-101-248/2020](#)), buvo sprendžiama dėl visiškai kitokių nei nagrinėjamoje byloje viešojo sektoriaus įstaigų pozicijų ir vertinimų pareiškimo formų, todėl jomis remtis kaip precedentais nėra pagrindo.
60. Pripažinus, kad byla nagrinėję teismai nepagrįstai nelaikė Tyrimo akto oficialioju rašytiniu įrodymu, vertintina šio proceso teisės normų pažeidimo galima įtaka skundžiamos nutarties pagrįstumui ir teisėtumui – t. y. ar dėl to teismai galėjo neteisingai nustatyti avarijos priežastis ir, kaip nurodoma kasaciniame skunde, nepagrįstai konstatuoti, kad byloje nėra įrodymų, patvirtinančių galimas kitas ieškovės Generatoriaus gedimo priežastis (nei avarija LITGRID tinkle).
61. Vertinant pirmiau nurodytą kasacinio skundo argumentą pirmiausia atkreiptinas dėmesys, jog nė viename iš procesinių sprendimų nėra nurodyta, kad „byloje nėra įrodymų, patvirtinančių galimas kitas ieškovės Generatoriaus gedimo priežastis (nei avarija LITGRID tinkle)“.
62. Atsakant į klausimą, ar dėl padaryto procesinio pažeidimo teismai galėjo neteisingai nustatyti Generatoriaus avarijos priežastis, svarbios šios byla nagrinėjusių teismų procesiniuose sprendimuose nustatytos faktinės aplinkybės, susijusios su Generatoriaus gedimu: 1) ieškovė ir atsakovė ESO buvosudariusios 2012 m. vasario 1 d. elektros energijos persiuntimo sutartį, pagal kurią atsakovė ESO tiekė elektros energijos persiuntimo paslaugą ieškovei, ir 2012 m. birželio 13 d. elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį, pagal kurią ieškovė tiekė į atsakovės ESO skirstomąjį tinklą elektros energiją, pagamintą naudojant atsinaujinančiuosius energijos šaltinius, o atsakovė ESO pirkė patiektą elektros energiją ir įsipareigojo sumokėti ieškovei sutartyje nustatytą kainą; 2) ieškovės, atsakovių ESO ir LITGRID tinklai yra sujungti konstrukciškai, technologškai ir nutolę vienas nuo kito mažu atstumu, t. y. visi ieškovės įrenginiai yra tiesiogiai prijungti prie ESO elektros tinklų, kartu ir netiesiogiai – ir prie LITGRID valdomų tinklų; 3) 2019 m. kovo 25 d. 20 val. 30 min. avarija atsakovės LITGRID įrenginyje TP AT-1 (autotransformatoriui AT-1 sprogo 110kV „B“ fazės ant įvado sumontuotas iškoviklis, pažeisti 330kV įvadu „A“ ir „B“ fazės izoliatoriai) prasidėjo dėl įrenginio eksploatacijos pažeidimų; 4) atsakovės LITGRID tinkluose atsiradęs viršįtampis per atsakovės ESO tinklus pasiekė ieškovės Generatorių; 5) avarija atsakovės LITGRID tinkle pažeidė tik ieškovės įrenginius, pranešimų apie gedimus atsakovės ESO elektros įrenginiuose bei kituose vartotojų elektros įrenginiuose ir elektros inžinerinėse sistemose negauta.
63. Remdamasis šiomis aplinkybėmis pirmosios instancijos teismas nustatė, kad ieškovės elektrinėje įvykusios avarijos kilimo pirminė priežastis yra avarija išoriniame tinkle, t. y. atsakovės LITGRID tinkle, kur ir prasidėjo avarija dėl įrenginio –autotransformatoriaus pagrindinės izoliacijos pažeidimo (dėl didelės energijos iškovos), kurį lėmė Šiaulių autotransformatoriaus AT-1 techninę priežiūrą vykdančio personalo padaryti įrenginio eksploatacijos pažeidimai. Kartu teismas konstatavo, kad ieškovės įrengtos apsaugos neapsaugojo generatoriaus įrenginių – jei apsaugos būtų suveikusios, Avarija tiesiog nebūtų įvykusi, o ieškovė neįrodė aplinkybės, kad tinkamai įvykdė prievolę įrengti relines apsaugas nuo išorinių trumpųjų jungimų ir normalaus veikimo režimo pažeidimų. Remdamasis tuo pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad pačios ieškovės veiksmai lėmė situaciją, kai atsakovės LITGRID tinkluose atsiradęs viršįtampis (pirminė žalos atsiradimo priežastis) sugadino ieškovės Generatorių, kuriame nebuvo pakankamai efektyvių apsaugų nuo išorinių trumpųjų jungimų (antrinė žalos atsiradimo priežastis).
64. Taigi, pirmosios instancijos teismas, net ir nepripažinęs Tyrimo akto oficialioju rašytiniu įrodymu, iš esmės konstatavo dvi žalos atsiradimo priežastis: pirminę (atsakovės LITGRID tinkluose atsiradęs viršįtampis) ir antrinę (ieškovės generatoriuje nebuvo pakankamai efektyvios apsaugos nuo išorinių trumpųjų jungimų). Pastarąją teismas vertino kaip pagrindą mažinti ieškovei priteistiną nuostolių atlyginimo dydį ([CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalis).
65. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje konstatavo, kad tyrimo akte nevertintos priežastys, kodėl Generatoriaus apsaugos neužkirtų kelio avarijai, t. y. nenustatyta, ar avariją lėmė netinkamas Generatoriaus apsaugų parinkimas ir (ar) įrengimas, už kuriuos atsako ieškovė, ar aplinkybės, kurios atsirado ne dėl ieškovės kaltės, todėl vien Tyrimo akte padaryta išvada nėra pakankama ieškovės neteisėtoms veiksmams, ypač atliktiems tyčios ar didelio neatsargumo kaltės forma, konstatuoti. Remdamasis tuo apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo išvada dėl ieškovės nepakankamo rūpestingumo ir mišrios kaltės taikymo nagrinėjamoje byloje yra nepagrįsta. Pažymėjęs, kad deliktinės civilinės atsakomybės atveju nukentėjusiojo kaltės pasireiškimas paprastu neatsargumu nelema žalos atlyginimo sumažinimo ([CK 6.282 straipsnio](#) 1 dalies pagrindu), apeliacinės instancijos teismas nepasisakė dėl galimo ieškovės paprasto neatsargumo aplinkybių kaip neturinių reikšmės bylos baigčiai.
66. Teisėjų kolegijos vertinimu, pirmiau nurodyti apeliacinės instancijos teismo motyvai sudaro pagrindą spresti, kad tokiu būdu teismas iš esmės nepaneigė pirmosios instancijos teismo nustatytos antrinės žalos atsiradimo priežasties (ieškovės prievolės įrengti Generatoriaus relines apsaugas nuo išorinių trumpųjų jungimų ir normalaus veikimo režimo pažeidimų pažeidimo), o tik ją teisiškai kvalifikavo kitaip – t. y. kaip nesudarančią pagrindo spresti dėl ieškovės tyčios ar didelio neatsargumo pagal [CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalį. Taigi, nors faktinę aplinkybę – antrinę žalos atsiradimo priežastį – teismai teisiškai vertino skirtingai atlygintinos žalos dydžio mažinimo pagal [CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalį kontekste, tai nepaneigia šios aplinkybės nustatymo fakto. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad nors teismai nepagrįstai nelaikė Tyrimo akto oficialioju rašytiniu įrodymu, šis proceso teisės normų pažeidimas savaime negalėjo nulėmti neteisingo Generatoriaus avarijos priežasčių nustatymo.
67. Atsakovė LITGRID kasaciniame skunde, be kita ko, teigia, jog „byloje pateikti įrodymai patvirtina, kad avarija, sąlygojusi ieškovės UAB „Šiaulių energija“ generatoriaus gedimą, įvyko pačios ieškovės elektrinėje ant generatoriaus išvadų, t. y. avarija įvyko ieškovės nuosavybėje ir atsakomybėje esančiame vidaus tinkle“. Vertindama šį kasacinio skundo argumentą teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad atsakovė LITGRID nenurodo, kokie konkrečiai byloje pateikti įrodymai tokią aplinkybę patvirtina. Minėta, kad Tyrimo akto 9 dalyje „Asmenys, pažeidę norminių aktų reikalavimus ir priežastys, dėl kurių įvyko avarija“ nurodyta, jog „gamintojo įrengtos apsaugos neapsaugojo Generatoriaus įrenginių nuo išorinio trumpojo jungimo, atsiradusio išoriniame tinkle, taip, kaip nurodyta šios elektrinės relinės apsaugos ir automatikos dalies projekte ir Elektros įrenginių relinės apsaugos ir automatikos įrengimo taisyklėse 86.5 p.“. Taigi, Tyrimo akte nurodytos dvi avarijos priežastys: 1) išorinis

trumpasis jungimas, atsiradęs išoriniame tinkle; 2) ieškovės, kaip įrenginio savininkės, neužtikrinimas pagal teisės aktus reikalingų apsaugų savo tinkle. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad nors Tyrimo akte nedetalizuota „išorinio trumpojo jungimo, atsiradusio išoriniame tinkle“ samprata, tai nepaneigia teismų nustatytos aplinkybės, kad ieškovės Generatoriaus gediną nulėmė per atsakovės ESO tinklus pasiekęs būtent atsakovės LITGRID tinkluose atsiradęs viršįtampis.

Dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės atribojimo

68. Sutartinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl to, kad nevykdoma ar netinkamai vykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius ar netesības, o kita privalo juos atlyginti ([CK 6.245 straipsnio](#) 3 dalis).
69. Deliktinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, nesusijusios su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta, kad deliktinė atsakomybė atsiranda ir dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais ([CK 6.245 straipsnio](#) 4 dalis).
70. Kasacinis teismas 2015 m. gegužės 28 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-327-687/2015 aiškiai nurodė, kad [CK 6.245 straipsnio](#) 4 dalyje įtvirtintu *non cumul* principu draudžiama šalių sutartiniais santykiams taikyti deliktinę atsakomybę, tačiau įtvirtinama galimybė įstatymu nustatyti šios taisyklės išimtis. Plėtodamas šią taisyklę ir pabrėždamas jos svarbą, kasacinis teismas pažymėjo, kad Lietuvos teisėje laikomasi vadinamojo *non cumul* principo – asmuo neturi pasirinkimo teisės, kokį ieškinį reikšti. Pavyzdžiui, jeigu šalis sieja sutartiniai santykiai, pažeistas teisės reikia ginti remiantis sutarčių teisės normomis; jeigu yra deliktas, turi būti reikšiamas ieškinyje dėl žalos atlyginimo, bet ne dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-151-313/2019, 39 punktas). Sprendžiant sutartinės ir deliktinės atsakomybės atribojimo klausimą, visų pirma svarstyti, ar yra pagrindas taikyti sutartinę atsakomybę, ir tik konstatavus, kad žala nesusijusi su sutartiniais santykiais, gali būti taikoma deliktinė atsakomybė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-44-313/2021, 31 punktas).
71. Sutarties pažeidimas, lemiantis sutartinės atsakomybės atsiradimą, gali pasireikšti įvairiai. Įprastai pažeidimas įvyksta, kai pažeidžiamos sutarties vykdymo pareigos, t. y. tokio pobūdžio pareigos, kurios nustato, kas laikoma tinkamu sutarties įvykdymu. Jų turinys priklauso nuo sutarties esmės ir tikslo, sutarties rūšies ir šalių aptartų konkrečių sutarties sąlygų. Pagal [CK 6.189 straipsnio](#) 1 dalį sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje nustatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai, tai reiškia, kad, neatsižvelgiant į tai, kokias nuostatas pažeidė – įstatymo ar sutarties, šalių atsakomybė laikytina sutartine. Šioje teisės normoje nustatytas sutarties privalomumo ir vykdytinumo principas, kuriuo vadovaudamasis kiekvienas asmuo privalo tinkamai ir laiku vykdyti savo sutartinės prievolės ([CK 6.256 straipsnio](#) 1 dalis), priešingu atveju atsiranda sutartinė civilinė atsakomybė už netinkamą prievolės įvykdymą ([CK 6.256 straipsnio](#) 2 dalis). Taigi sutarties tinkamo vykdymo pareigos gali būti pažeistos tiek pažeidus konkrečias šalių susitarimo nuostatas, tiek dispozityvias ir imperatyvias įstatymo nuostatas, kuriomis įtvirtinamos tam tikrų sutarčių tinkamo vykdymo taisyklės.
72. Vykdamas sutartį neužtenka vien vykdyti ją taip, kad būtų pasiektas pagrindinis sutarties tikslas – tinkamas jos įvykdymas. Ne mažiau svarbu elgtis taip, kad sutarties vykdymo metu nebūtų padaryta žalos kontrahentui. Todėl laikytina, kad iš sutarties kyla ne tik jos tinkamą įvykdymą apibrėžiančios pareigos, taip pat ne tik sutarties tinkamą įvykdymą užtikrinanti šalių tarpusavio bendradarbiavimo pareiga, bet taip pat bendroji rūpestingumo pareiga. [CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtinta, kad veiksmų neteisėtumas kaip civilinės atsakomybės (tiek sutartinės, tiek deliktinės) sąlyga gali būti suprantamas ne tik kaip sutartyje ar įstatymuose nustatytos prievolės nevykdymas ar netinkamas vykdymas, įstatymo reikalavimų nepaisymas, bet ir bendro pobūdžio pareigos elgtis rūpestingai pažeidimas. Įprastai bendroji rūpestingumo pareiga visų pirma siejama su generalinio delikto idėja, kuri yra įtvirtinta [CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalyje. Tačiau tiek kasacinio teismo praktikoje, tiek teisės doktrinoje pripažįstama, jog ši pareiga egzistuoja ir sutarčių teisėje bei gali būti civilinės atsakomybės pagrindu. Kaip yra nurodęs kasacinis teismas, prievolė laikoma įvykdyta netinkamai ją įvykdžius tik iš dalies, praleidus įvykdymo terminą, pažeidus kitas sutarties jos vykdymo sąlygas, bendradarbiavimo pareigą, imperatyvias teisės normas ar bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327-687/2015).
73. Kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad civilinės atsakomybės rūšis – sutartinė atsakomybė – atsiranda už sutartinės prievolės neįvykdymą arba netinkamą įvykdymą ar pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-221-219/2015 ir joje nurodyta kasacinio teismo praktika). Tuo atveju, jeigu vykdamas sutartį pažeidžiama bendroji rūpestingumo pareiga, taikytinos sutartinės atsakomybės taisyklės. Taip išvengiama sutartinės ir deliktinės atsakomybės pagrindų konkurencijos, kai bendrosios rūpestingumo pareigos pažeidimas kyla iš sutarties vykdymo, tačiau pats savaime galėtų būti savarankišku deliktu [CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalies pagrindu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-44-313/2021, 36 punktas). Tuo atveju, jeigu bendroji rūpestingumo pareiga pažeidžiama vykdamas sutartį, t. y. siekiant jos tikslo (sutarties rezultato), tai šios pareigos pažeidimo prigimtis yra išimtinai sutartinio pobūdžio.
74. Nagrinėjamoje byloje ieškovė pareiškė ieškinį dėl žalos atlyginimo dviem atsakovėms – ESO ir LITGRID, reikalaudama priteisti iš jų nuostolių atlyginimą solidariai. Bylą nagrinėję teismai reikalavimą ESO atmetė, nors ir remdamiesi skirtingais pagrindais: 1) pirmosios instancijos teismas – dėl atsakovės ESO neteisėtų veiksmų nenustatymo; 2) apeliacinės instancijos teismas – dėl atsakovės ESO kaltės nebuvimo. Tuo tarpu reikalavimą kitai atsakovei – LITGRID teismai tenkino (nors ir skirtinga apimtimi), nustatę visas pastarosios deliktinės atsakomybės sąlygas.
75. Atsakovė LITGRID kasaciniame skunde, be kita ko, nurodo, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias sutartinės ir deliktinės civilinės atsakomybės atskyrimą bei taikymą tarp kelių šalių esant sutartinių santykių grandinei, t. y. deliktinės atsakomybės pagrindu priteisė su sutartiniais santykiais susijusios žalos atlyginimą iš atsakovės LITGRID, kuri nėra ieškovės ir atsakovės ESO sutarties šalis. Teisėjų kolegija šį kasacinio skundo argumentą pripažįsta teisškai nepagrįstu.
76. Pirmą, nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad LITGRID padarė savarankiškus neteisėtus veiksmus (Šiaulių autotransformatoriaus AT-1 techninę priežiūrą vykdančio personalo padaryti įrenginio eksploatacijos pažeidimai), dėl šių veiksmų kilo avarija jos tinkle, ir būtent nuo šių veiksmų prasidėjo priežastinio ryšio grandinė, kai viršįtampis atsklido iki ieškovės įrenginių ir sugadino Generatorių. Teismas nustatė, kad pirminė žalos priežastis – atsakovės LITGRID neteisėti veiksmai. Tai yra savarankiškas deliktas, nes atsakovės LITGRID ir ieškovės nesieja jokie sutartiniai santykiai, o byloje nenustatyta, kad ši atsakovė veikė kaip ESO pasitelktas asmuo pastarajai vykdamas sutartinius įsipareigojimus ieškovei. LITGRID padarius savarankišką deliktą, nėra jokios prasmės spręsti dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės pagrindų konkurencijos, nes tokiu atveju LITGRID atsakomybė nėra niekaip susijusi su jokiais sutartiniais santykiais ieškovės atžvilgiu.
77. Antra, pirmiau nurodyti kasacinio skundo argumentai iš esmės grindžiami Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-44-313/2021 pateiktais išaiškinimais. Pažymėtina, kad minėtoje nutartyje kasacinis teismas, esant užsakovo, rangovo ir subrangovo sutartinių santykių grandinei, užkarto kelių užsakovui nukreipti reikalavimą dėl žalos atlyginimo į subrangovą, t. y. neleido „šokinėti“ per sutarčių grandis. Taigi, minėtoje byloje kasacinio teismo pateikti išaiškinimai galėtų būti reikšmingi tuo atveju, jei nagrinėjamoje byloje būtų nustatyta, kad žala buvo padaryta ESO vykdamas sutartinius įsipareigojimus ieškovei, kuriais vykdyti ESO pasitelkė LITGRID. Tuo tarpu nagrinėjamoje byloje tokia faktinė aplinkybė nenustatyta. Vien tai, kad teismai nustatė, jog 2012 m. vasario 1 d. elektros energijos persiuntimo sutarties tarp ieškovės ir ESO pagrindu visi ieškovės įrenginiai yra prijungti prie atsakovės ESO elektros tinklų ir kartu netiesiogiai prie atsakovės LITGRID valdomų tinklų, savaime nereiškia, kad LITGRID, atlikdama neteisėtus veiksmus (neveikimą), kuriuo pirminė žalos atsiradimo priežastis, veikė kaip ESO pasitelktas asmuo pastarajai vykdamas įsipareigojimus, išplaukiančius iš 2012 m. vasario

1 d. elektros energijos persiuntimo ar kitos sutarties su ieškove. Taigi, nagrinėjamoje byloje nėra pagrindo kalbėti apie sutarčių grandinę, per kurią nebūtų galima „šokinėti“.

78. Trečia, tai, jog kasaciniame skunde cituojamoje apeliacinės instancijos teismo nutarties dalyje nurodyta, kad „ginčas tarp ieškovės ir atsakovės ESO yra sutartinio pobūdžio – kilęs iš 2012-02-01 elektros energijos persiuntimo sutarties“ ir kad „ESO neužtikrina tinkamos kokybės elektros energijos persiuntimo paslaugos“, savaime nesudaro pagrindo konstatuoti, kad ginčas tarp ieškovės ir atsakovės LITGRID yra ieškovės ir atsakovės ESO sutartinio pobūdžio ginčo sudėtinė dalis ir (ar) kad [CK 6.245 straipsnio](#) 4 dalies prasme žala yra susijusi su sutartiniais santykiais. Minėta, kad nagrinėjamoje byloje reikalavimai pareikšti dviem atsakovėms – ESO ir LITGRID, tuo tarpu pirmiau nurodytos apeliacinės instancijos teismo išvados padarytos sprendžiant tik vienos iš atsakovių – ESO civilinės atsakomybės klausimą. Atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartįje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-44-313/2021](#) pateiktus išaiškinimus, šios apeliacinės instancijos teismo išvados būtų reikšmingos tuo atveju, jei nagrinėjamoje byloje būtų nustatyta, kad žala padaryta ESO vykdančią kurį nors iš sutarčių su ieškove, kuriai vykdyti ESO pasitelkė LITGRID. Tačiau tokia aplinkybė būtų nagrinėjusių teismų nenustatyta.

Dėl negautų pajamų kaip nuostolių atlyginimo

79. Kasaciniame skunde atsakovė LITGRID nurodo, kad teismai nukrypo nuo kasacinio teismo praktikoje suformuluotos taisyklės, kad grynai ekonominio pobūdžio žala deliktinės atsakomybės atveju galėtų būti priteisiamas tik jeigu yra vertinama atsakingo asmens kaltės forma ir konstatuojama tyčia. Tokiu būdu netinkamai taikydami ir aiškindami materialiosios teisės normas, reglamentuojančias deliktinės civilinės atsakomybės taikymą, teismai, nesant atsakovės LITGRID kaltės, deliktinės civilinės atsakomybės pagrindu nepagrįstai iš jos priteisė ieškovės naudai 844 729,53 Eur sumą ekonominiams nuostoliams atlyginti. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus pripažįsta teisiskai nepagrįstais.
80. Pirmą, priešingai nei kasaciniame skunde nurodo atsakovė LITGRID, civilinė atsakomybė jai buvo taikyta ne [CK 6.270 straipsnio](#) pagrindu (kaip didesnio pavojaus šaltinio valdytojai), o bendraisiais deliktinės atsakomybės pagrindais. Atitinkamai bylą nagrinėję teismai pasisakė ir dėl jos kaltės. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad, nustačius atsakovės LITGRID neteisėtus veiksmus (eksploatacijos pažeidimus) ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir kilusių padarinių (TP AT-1 autotransformatoriaus avarijos), be to, nustačius, kad atsakovės LITGRID įrenginio TP AT-1 avarija yra susijusi su ieškovės Generatoriaus avarija, atsakovės LITGRID kaltė – preziumuojama [CK 6.248 straipsnio](#) 1 dalis). Apeliacinės instancijos teismas savo ruožtu nurodė, kad byloje nėra įrodymų, paneigiančių atsakovės LITGRID kaltę, t. y. nustatyta, kad automatinė monitoringo sistema (AMS) veikė tik iš dalies, o kitų aplinkybių, rodančių, kad nėra atsakovės LITGRID kaltės dėl įrenginio TP AT-1 gedimo, byloje nenustatyta.
81. Antra, nėra pagrindo teigti, kad pagal įstatymą negautos pajamos visais atvejais atlyginamos tik esant skolininko tyčiai. Remiantis [CK 6.249 straipsnio](#) 1 dalimi, žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Remiantis [CK 6.248 straipsniu](#), civilinė atsakomybė atsiranda tik tais atvejais, jeigu įpareigotas asmuo kaltas, išskyrus įstatymų arba sutarties nustatytus atvejus, kuriais civilinė atsakomybė atsiranda be kaltės. Skolininko kaltė preziumuojama, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus (1 dalis). Kaltė gali pasireikšti tyčia arba neatsargumu (2 dalis). Laikoma, kad asmuo kaltas, jeigu atsižvelgiant į prievolės esmę bei kitas aplinkybes jis nebuvo tiek rūpestingas ir apdairus, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina (3 dalis).
82. Trečia, kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad negautos pajamos kaip nuostoliai yra asmens pagrįstai tikėtinos gauti lėšos, kurias asmuo būtų gavęs iš teisėtos veiklos, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Negautos pajamos kvalifikuojamos kaip turinė žala, kai jos atitinka šiuos kriterijus: 1) pajamos buvo numatytos gauti iš anksto; 2) pagrįstai tikėtasi jas gauti esant normaliai veiklai; 3) šių pajamų negauta dėl neteisėtų skolininko veiksmų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje [Nr. 3K-P-382/2006](#); 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-191-611/2021](#), 24 punktas; kt.). Pagal bendrąsias civilinės atsakomybės taikymo taisykles, bylos šalis, reikšdama reikalavimą atlyginti netiesioginius nuostolius, turi įrodyti, jog ji patyrė realių nuostolių, t. y. negavo pajamų dėl sutarties kontrahento neteisėtų veiksmų padarinių. Patirti netiesioginiai nuostoliai turi būti pagrįsti realiomis, įrodytomis, neišvengiamomis, o ne tikėtinomis pajamomis. Remiantis [CK 6.249 straipsnio](#) 1 dalimi, turi būti nustatytos realios asmens galimybės gauti konkrečias pajamas, atsižvelgiant į ankstesnes jo gautas pajamas, pasiruošimą ir priemones, kurių jis ėmėsi, siekdamas gauti šių pajamų, ir pan. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-116/2012](#); 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-345-248/2020](#), 34 punktas, kt.). Kasacinio teismo praktikoje taip pat nurodyta, kad padaryti nuostoliai turi būti atlyginti visiškai, išskyrus atvejus, kai įstatymai ar sutartis nustato ribotą atsakomybę ([CK 6.251 straipsnio](#) 1 dalis). Įstatyme įtvirtinto visiško nuostolių atlyginimo paskirtis – atsakingam už padarytą žalą asmeniui (skolininkui) atlyginti tiesioginius ir (ar) netiesioginius nuostolius, grąžinti šalis į iki teisės pažeidimo buvusią padėtį, adekvačiai kompensuojant nukentėjusiam asmeniui (kreditoriui) jo patirtų nuostolių dydį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-191-611/2021](#), 25 punktas). Nėra pagrindo teigti, kad pagal kasacinio teismo praktiką negautos pajamos atlyginamos tik esant skolininko tyčiai (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 24 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-65-469/2022](#)).
83. Ketvirta, aptariamieji ieškovės argumentai grindžiami „grynai ekonominio pobūdžio žalos“ kategorija, kuri nėra įtvirtinta įstatyme. Pažymėtina, kad bylą nagrinėję teismai, sprenddami dėl 696 310 Eur grynojo pelno, kurio ieškovė negavo dėl Generatoriaus avarijos, priteisimo, vadovavosi [CK 6.249 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtinta „negautų pajamų“ teisine kategorija, o ieškovės negauto pelno neįvardijo kaip „grynai ekonominio pobūdžio žalos“. Kasaciniame skunde nepagrindžiama, kad kasaciniame skunde cituojamų kasacinio teismo nutarčių kontekste „grynai ekonominio pobūdžio žalos“ kategorija yra identiška [CK 6.249 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintai „negautų pajamų“ kategorijai.
84. Penkta, kasaciniame skunde atsakovės LITGRID pozicija pagrindžiama keliomis kasacinio teismo nutartimis, kuriose, be kita ko, nurodyta, kad atsakomybė dėl grynai ekonominio pobūdžio žalos galėtų kilti tik tuo atveju, jei būtų konstatuota tyčinė pažeidėjo kaltės forma. Tačiau bylų, kuriose pateiktas minėtas išaiškinimas, ir nagrinėjamos bylos faktinės aplinkybės skiriasi (civilinėje byloje [Nr. 3K-3-8/2015](#) buvo sprendžiama dėl negautų pajamų, kurios pasireiškė kaip turto vertinimo ataskaitoje nurodytos ieškovės žemės sklypo vertės ir kainos, už kurią atsakovė pardavė tą sklypą, skirtumas, susidaręs dėl neteisėto statybos leidimo išdavimo gretimo sklypo savininkui; civilinėje byloje [Nr. 3K-3-34-684/2021](#) buvo sprendžiama ne dėl negautų pajamų, o dėl turto netekimo, kai dėl turtą vertinančios įmonės neobjektyviai nustatytos turto vertės ieškovė paėmė nepagrįstai didelį kreditą ir dėl per didelį finansinių įsipareigojimų ieškovė vėliau bankrutavo), atitinkamai pirmiau nurodytose bylose pateikti išaiškinimai nelaikytini teismo precedentu nagrinėjamoje byloje.

Dėl kreditoriaus kaltės ir atlygintinų nuostolių mažinimo

85. [CK 6.248 straipsnio](#) 1 dalyje nurodyta, kad tais atvejais, kai dėl žalos atsiradimo kaltas ir kreditorius, tai atlygintini nuostoliai mažinami proporcingai kreditoriaus kaltei arba skolininkas gali būti atleistas nuo civilinės atsakomybės. Ši norma yra bendroji civilinės atsakomybės norma, kuri detalizuojama specialiąja sutartinę civilinę atsakomybę reglamentuojančia [CK 6.259 straipsnio](#) 2 dalies nuostata, pagal kurią skolininko atsakomybė gali būti sumažinta arba jis gali būti visiškai atleistas nuo atsakomybės, kai kreditorius tyčia ar dėl neatsargumo prisidėjo prie netinkamų prievolės įvykdymu padarytų nuostolių padidėjimo, taip pat kai kreditorius tyčia ar dėl neatsargumo nesiėmė priemonių

nuostoliams sumažinti. Tai reiškia, kad, kreditoriui pažeidus sąžiningo ir apdairaus elgesio reikalavimus, skolininko prievolė atlyginti žalą turi būti sumažinama tokiu nuostolių dydžiu, už kurį atsakingas kreditorius, nes skolininkas neprivalo prisiimti atsakomybės už kreditoriaus veiksmus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-190-248/2018](#), 32 punktas).

86. [CK 6.282 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad kai paties nukentėjusio asmens didelis neatsargumas padėjo žalai atsirasti arba jai padidėti, tai atsižvelgiant į nukentėjusio asmens kaltės dydį (o kai yra žalos padariusio asmens kaltės, – ir į jo kaltės dydį) žalos atlyginimas, jeigu įstatymai nenustato ko kita, gali būti sumažintas arba reikalavimas atlyginti žalą gali būti atmestas.
87. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad ieškovė nebuvo pakankamai rūpestinga ir neįrėngė pakankamai efektyvios Elektros įrenginių relinės apsaugos ir automatikos įrengimo taisyklių 86.5 punkte nustatytos efektyvios apsaugos nuo išorinių trumpųjų jungimų. Kadangi pačios ieškovės veiksmai lėmė situaciją, kai atsakovės LITGRID tinkluose atsiradęs viršįtampis (pirminė žalos atsiradimo priežastis) sugadino ieškovės Generatorių, kuriame nebuvo pakankamai efektyvios apsaugos nuo išorinių trumpųjų jungimų (antrinė žalos atsiradimo priežastis), teismas nusprendė, kad atsakomybės padalijimo proporcingumo reikalavimą atitiktų atsakovės LITGRID atsakomybės mažinimas, ieškovei priteisiant 50 proc. nuostolių atlyginimo.
88. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad [CK 6.282 straipsnio](#) norma gali būti taikoma tik jei nustatyta nukentėjusio asmens kaltė tyčios ar didelio neatsargumo forma, kuri neprežiuruojama, taigi ją turi įrodyti skolininkas – žalą padaręs asmuo. Teismas pažymėjo, kad Tyrimo akte nevertintos priežastys, kodėl Generatoriaus apsaugos neužkirtu kelio avarijai, t. y. nenustatyta, ar avariją lėmė netinkamas Generatoriaus apsaugų parinkimas ir (ar) įrengimas, tuo tarpu kiti byloje esantys įrodymai – KTU vertinimas, liudytojų A. B. ir V. C. parodymai – patvirtina, kad Generatoriaus apsaugas parinko gamintojas, o akivaizdžių tyčinių ar itin aplaidžių ieškovės veiksmų dėl Generatoriaus apsaugų parinkimo nenustatyta. Remdamasis tuo, teismas nusprendė, kad atsakovė LITGRID nagrinėjamoje byloje neįrodė ieškovės tyčios ar didelio neatsargumo dėl kilusios žalos, todėl nebuvo pagrindo mažinti ieškovei atlygintinų nuostolių dydį ar atleisti atsakovę LITGRID nuo civilinės atsakomybės.
89. Atsakovė LITGRID kasaciniame skunde, be kita ko, nurodo, kad net ir tuo atveju, jeigu būtų sprendžiama, jog yra pagrindas kilti atsakovių atsakomybei, šiuo atveju egzistuoja pagrindas ieškovei taikyti tiek [CK 6.282 straipsnio](#), tiek [CK 6.259 straipsnio](#) nuostatas (priklausomai nuo civilinės atsakomybės rūšies) ir sumažinti atsakovių atsakomybę arba nuo jos atleisti. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus pripažįsta teisiskai pagrįstais.
90. Minėta, kad oficialiajame rašytiniame įrodyme – Tyrimo akte – nustatyta aplinkybė (kuriai ieškovė turėjo galimybę ginčyti, skųsdama VERT 2019 m. lapkričio 20 d. nutarimą Nr. O3E-760, kuriuo patvirtintas Tyrimo Aktas, administraciniam teismui), kad „gamintojo įrengtos apsaugos neapsaugojo Generatoriaus įrenginių nuo išorinio trumpojo jungimo taip, kaip nurodyta šios elektrinės relinės apsaugos ir automatikos dalies projekte ir Elektros įrenginių relinės apsaugos ir automatikos įrengimo taisyklėse 86.5 p.“
91. Elektros įrenginių relinės apsaugos ir automatikos įrengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2011 m. gegužės 27 d. įsakymu [Nr. 1-1345](#), 85 punktas nustato, kad Taisyklių 86–103 punktuose pateikti reikalavimai taikomi ir įrengiant apsaugą kitų tipų generatoriams, jei neprieštarauja gamintojų nustatytiems reikalavimams. Taisyklių 86 punkte nurodyta, kad didesnės kaip 1 MW galios turbogeneratoriams, kurių įtampa yra aukštesnė kaip 1000 V, tiesiogiai prijungtiems prie generatorių įtampos skirstomųjų šynų, turi būti įrengtos relinės apsaugos nuo šių trumpųjų jungimų ir normalaus veikimo režimo pažeidimų: 86.1. statoriaus apvijos ir jo įvadų tarpfazių trumpųjų jungimų; 86.2. statoriaus apvijos vienfazių žemėjimų; 86.3. dvigubųjų žemėjimų, kai vienas žemėjimo taškas atsiranda išoriniame tinkle, o kitas – statoriaus apvijoje; 86.4. statoriaus apvijos vienos fazės vijų trumpinimų (kai fazės apvija turi lygiagrečias šakas); 86.5. išorinių trumpųjų jungimų.
92. Pirmosios instancijos teismas, įvertinęs visus byloje esančius įrodymus (įskaitant tuos, kuriais rėmėsi apeliacinės instancijos teismas – KTU vertinimą, liudytojų A. B. ir V. C. parodymus), konstatavo, kad ieškovė nepaneigė atsakovės LITGRID argumentų, kad: 1) nėra pateikta jokių duomenų / skaičiavimų, ar viršįtampių ribotuvų parinkimas buvo atliktas atsižvelgiant į jų sumontavimo vietą (elektros schemą). Todėl neišskūs yra viršįtampių ribotuvų parinkimo principai ir negalima įvertinti šių parametrų tinkamumo jų sumontavimo vietai (elektros schemai); 2) pagal ieškovės pateiktus brėžinius matoma, kad viršįtampių ribotuvai yra sumontuoti kartu su kitais įrenginiais palyginti nedidelių matmenų dėžės korpusė be dūrelių. Todėl neišskūs, ar viršįtampių ribotuvų aplinkos sąlygos (temperatūra dėžės viduje) atitiko šių įrenginių gamintojo keliamiems reikalavimams; 3) visi ieškovės pakviesti ataskaitų rengėjai ir ekspertai pabrėžė, kad jie nevertino viršįtampių ribotuvų parinkimo teisingumo, visi jie vertino tik esamos relinės apsaugos ir automatikos (RAA) veikimo teisingumą. Apsaugos nuo viršįtampių įrenginių (viršįtampių ribotuvų) veikimas / parinkimas neturi nieko bendro su RAA; 4) projekto turinys, įrodantis tinkamą viršįtampių ribotuvų parinkimą, nepateiktas, vadinasi, naujų įrodymų, kad projektas egzistuoja ir ar apskritai buvo atlikti skaičiavimai ar tinkamai parinkti sprendiniai, nėra; 5) nors ieškovė nurodė, kad po įvykusios Avarijos Generatorius buvo remontuojamas, atitinkamai keičiami ir ribotuvai, kurie neva atitinka pateiktąsias technines charakteristikas (t. y. tapatūs buvusiems), nėra aišku, kodėl daromos tokios išvados. Pateiktoje dokumentacijoje nėra paaiškinta, kokie ribotuvai įrengti, iš kokių duomenų turėtų būti suprantama apie jų tapatumą. Pateikta informacija nėra viršįtampių ribotuvų parinkimo medžiaga. Šioje informacijoje tik pateikta, kokius gamina atitinkamas gamintojas, o informacijos, kaip jie parinkti konkrečių atvejų projektą rengusių atsakingų specialistų, nėra.
93. Apeliacinės instancijos teismas dėl pirmiau nurodytų argumentų apskritai nepasisakė, o išvadą, kad LITGRID nagrinėjamoje byloje neįrodė ieškovės tyčios ar didelio neatsargumo dėl kilusios žalos, grindė tik tuo, kad: 1) Tyrimo akte nevertintos priežastys, kodėl Generatoriaus apsaugos neužkirtu kelio avarijai; 2) kiti byloje esantys įrodymai – KTU vertinimas, liudytojų A. B. ir V. C. parodymai – patvirtina, kad Generatoriaus apsaugas parinko gamintojas, o akivaizdžių tyčinių ar itin aplaidžių ieškovės veiksmų dėl Generatoriaus apsaugų parinkimo nenustatyta.
94. Teisėjų kolegija pagrįstais laiko kasacinio skundo argumentus, kad ieškovė yra verslo subjektas, kuriam yra keliami didesni atidumo ir rūpestingumo reikalavimai. Atitinkamai jos veiklą reglamentuojančių teisės aktų nesilaikymas kaltės formos prasme negali būti laikomas „paprastu neatsargumu“. Už Generatoriaus apsaugų įrengimą yra atsakinga pati ieškovė, o ne kiti asmenys. Todėl, esant aiškiam teisiniui reguliavimui, pagal kurį Generatoriaus apsaugos turi būti tokios, kad apsaugotų jį nuo išorinių trumpųjų jungimų, Tyrimo akte esanti išvada, kad gamintojo įrengtos apsaugos neapsaugojo Generatoriaus įrenginių nuo išorinio trumpojo jungimo, kartu su kitomis nagrinėjamoje byloje nustatytomis aplinkybėmis (avarija atsakovės LITGRID tinkle pažeidė tik ieškovės įrenginius, pranešimų apie gedimus atsakovės ESO elektros įrenginiuose bei kituose vartotojų elektros įrenginiuose ir elektros inžinerinėse sistemose negauta) ir apeliacinės instancijos teismo nepaneigtais pirmosios instancijos teismo argumentais (žr. šios nutarties 92 punktą) sudaro pakankamą pagrindą konstatuoti ieškovės didelį neatsargumą [CK 6.282 straipsnio](#) 1 dalies kontekste.
95. Apibendrinama tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, jog atsakovė LITGRID nagrinėjamoje byloje neįrodė ieškovės didelio neatsargumo dėl kilusios žalos, ir dėl to nepagrįstai pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą ieškovei priteisiant žalą atlyginimo sumą padidindamas iki 1 179 196,53 Eur. Todėl apeliacinės instancijos teismo nutartis naikintina, pirmosios instancijos teismo sprendimą paliekant nepakeistą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo

96. Iš dalies tenkinus atsakovės LITGRID kasacinį skundą, panaikinus apeliacinės instancijos teismo nutartį ir palikus galioti pirmosios instancijos

teismo sprendimą, persikratos apeliacinės instancijos teisme patirtos bylinėjimosi išlaidos ir paskirstomos kasaciniame teisme patirtos bylinėjimosi išlaidos ([CPK 93 straipsnio](#) 2, 5 dalys).

97. Kadangi dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo apeliacinius skundus pateikė tiek ieškovė, tiek atsakovė LITGRID, o kasacinio teismo nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimas paliktas galioti, tai laikytina, kad apeliacinės instancijos teisme pralaimėjo tiek ieškovė, tiek atsakovė LITGRID. Atsižvelgiant į tai, ieškovės ir atsakovės LITGRID patirtos išlaidos dėl advokato pagalbos parengiant apeliacinį skundą ir žyminio mokesčio už apeliacinį skundą neatlygintinos; ieškovei atlygintinos patirtos išlaidos dėl advokato pagalbos parengiant atsiliepimą į atsakovės LITGRID apeliacinį skundą, o atsakovei LITGRID atlygintinos patirtos išlaidos dėl advokato pagalbos parengiant atsiliepimą į ieškovės apeliacinį skundą.
98. Ieškovė apeliacinės instancijos teisme patyrė 3312,37 Eur išlaidų advokato pagalbai už atsiliepimą į atsakovės LITGRID apeliacinį skundą parengimą. Vadovaujantis [CPK 98 straipsniu](#), Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.), (toliau – Rekomendacijos) 8.11 punktu, ieškovei iš atsakovės LITGRID priteistina 1972,62 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.
99. Atsakovė LITGRID apeliacinės instancijos teisme patyrė 1317,69 Eur išlaidų advokato pagalbai už atsiliepimą į ieškovės apeliacinį skundą parengimą. Vadovaujantis [CPK 98 straipsniu](#), Rekomendacijų 8.11 punktu, atsakovei LITGRID iš ieškovės priteistina 1317,69 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.
100. Trečiasis asmuo ADB „Compensa Vienna Insurance Group“ pateikė atsiliepimą į ieškovės apeliacinį skundą, prašė šį apeliacinį skundą atmesti, ir atsiliepimą į atsakovės LITGRID apeliacinį skundą prašė šį apeliacinį skundą tenkinti. Pagal galutinį rezultatą byloje trečiajam asmeniui ADB „Compensa Vienna Insurance Group“ turėtų būti priteistas bylinėjimosi išlaidų už atsiliepimą į ieškovės apeliacinį skundą atlyginimas. Trečiasis asmuo pateikė dokumentus, patvirtinančius, kad patyrė 6292 Eur išlaidų už advokato pagalbą parengiant abu atsiliepimus į apeliacinius skundus. Iš pateiktų dokumentų negalima nustatyti, kiek išlaidų trečiasis asmuo patyrė dėl atsiliepimo į ieškovės apeliacinį skundą parengimo, todėl jos trečiajam asmeniui neatlygintinos.
101. Atsižvelgiant į tai, kad kasacinis skundas tenkintas iš dalies, tenkinant 50 proc., o atmetant 50 proc. reikalavimų, tai pagal tokią proporciją paskirstytinos šalių bylinėjimosi išlaidos kasaciniame teisme.
102. Kasaciniame teisme atsakovė LITGRID patyrė 14 507,90 Eur išlaidų advokato pagalbai už kasacinio skundo parengimą apmokėti. Vadovaujantis [CPK 98 straipsniu](#), Rekomendacijų 8.12 punktu, atsakovei LITGRID iš ieškovės priteistina 2518,95 Eur (5037,90 Eur maksimalus dydis × 50 proc.) šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Kasaciniame teisme atsakovė LITGRID patyrė 4991,25 Eur išlaidų advokatų pagalbai už pasirengimą ir atstovavimą teismo posėdyje apmokėti. Vadovaujantis [CPK 98 straipsniu](#), Rekomendacijų 8.19 punktu, atsakovei LITGRID iš ieškovės priteistina 539,70 Eur (1079,40 Eur maksimalus dydis × 50 proc.) šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Atsakovė LITGRID sumokėjo 9819 Eur žyminį mokestį už kasacinį skundą. Vadovaujantis [CPK 93 straipsnio](#) 2, 3 dalimis, atsakovei LITGRID iš ieškovės priteistina 4909,50 Eur (9819 Eur × 50 proc.) šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Iš viso atsakovei LITGRID iš ieškovės priteistina 7968,15 Eur (2518,95 Eur + 539,70 Eur + 4909,50 Eur) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.
103. Ieškovė kasaciniame teisme patyrė 2132,63 Eur išlaidų advokato pagalbai už atsiliepimą į kasacinį skundą parengimą apmokėti. Vadovaujantis [CPK 98 straipsniu](#), Rekomendacijų 8.14 punktu, ieškovei iš atsakovės priteistina 1066,32 Eur (2132,63 Eur × 50 proc.) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.
104. Iš viso ieškovei iš atsakovės LITGRID priteistina 3038,94 Eur (1972,62 Eur + 1066,32 Eur) bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme, atlyginimo.
105. Iš viso atsakovei LITGRID iš ieškovės priteistina 9285,84 Eur (1317,69 Eur + 7968,15 Eur) bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme, atlyginimo.
106. Trečiasis asmuo ADB „Compensa Vienna Insurance Group“ kasaciniame teisme patyrė 2904 Eur išlaidų advokato pagalbai už prisidėjimą prie kasacinio skundo apmokėti. Vadovaujantis [CPK 98 straipsniu](#), Rekomendacijų 8.16 punktu, trečiajam asmeniui iš ieškovės priteistina 269,85 Eur (539,70 Eur maksimalus dydis × 50 proc.) šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Dėl prašymo atgręžti sprendimo vykdymą

107. Atsakovė LITGRID nurodė, kad įvykdė apeliacinės instancijos teismo nutartį ir pervedė ieškovei 1 360 109,61 Eur, ir priklausomai nuo bylos baigties prašė išspręsti sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimą.
108. Pagal [CPK 764 straipsnio](#) 1 dalį, jeigu teismas, išnagrinėjęs bylą apeliacine ar kasacine tvarka, savo nutartimi galutinai išsprendžia ginčą dėl teisės arba nutraukia bylą, arba palieka ieškinį nenagrinėtą, jis privalo išspręsti sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimą, išskyrus atvejus, kai pagal byloje esančią medžiagą išspręsti sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimą nagrinėjant bylą apeliacine ar kasacine tvarka nėra galimybės. Tokiu atveju šis klausimas perduodamas spręsti pirmosios instancijos teismui.
109. Kadangi kasacinis teismas nusprendė panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį, kuria ieškovei iš atsakovės LITGRID priteista 1 179 196,53 Eur žalos atlyginimo, 6 procentų dydžio metinės palūkanos nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme dienos 2020 m. kovo 12 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ir 36 114,21 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo ieškovei iš atsakovės LITGRID priteista 589 598,27 Eur nuostolių atlyginimo, 6 proc. metinės palūkanos nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme dienos 2020 m. kovo 12 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ir 7744,75 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, taip pat paskirstyti šalių bylinėjimosi apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme išlaidas, tai galimas tik dalinis sprendimo įvykdymo atgręžimas ir nėra galimybės to padaryti kasaciniame teisme, todėl klausimas perduotinas spręsti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėtinė teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. kovo 24 d. nutartį panaikinti ir palikti galioti Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 6 d. sprendimą.

Priteisti ieškovei akcinei bendrovei „Šiaulių energija“ (j. a. k. 245358580) iš atsakovės akcinės bendrovės LITGRID (j. a. k. 302564383) 3038,94 Eur (tris tūkstančius trisdešimt aštuonis Eur 94 ct) bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme, atlyginimo.

Priteisti atsakovei akcinei bendrovei LITGRID (j. a. k. 302564383) iš ieškovės akcinės bendrovės „Šiaulių energija“ (j. a. k. 245358580) 9285,84 Eur (devynis tūkstančius du šimtus aštuoniasdešimt penkis Eur 84 ct) bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos ir kasaciniame

teismuose, atlyginimo.

Priteikti trečiajam asmeniui akcinei draudimo bendrovei „Compensa Vienna Insurance Group“ (j. a. k. 304080146) iš ieškovės akcinės bendrovės „Šiaulių energija“ (j. a. k. 245358580) 269,85 Eur (du šimtus šešiasdešimt devynis Eur 85 ct) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.

Perduoti atsakovės akcinės bendrovės LITGRID prašymą išspręsti sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimą pirmosios instancijos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Virgilijus Grabinskas

Gediminas Sagatys

Egidija Tamošiūnienė